

Україна:

події,
факти,
коментарі

2010 № 24

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

Для керівників та працівників інформаційних структур на місцях

Засновник

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Горвий, заступник головного редактора

Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації

Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу

Н. Вітушко, заввідділу електронних технологій обробки інформації

Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів

Комп'ютерний дизайн Г. Булахова

Видається з 01.01.1998 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Виходить двічі на місяць

Матеріали друкуються українською та російською мовами

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти

Передрук – тільки з дозволу редакції

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03

E-mail: siaz@pochta.ru

www.nbu.gov.ua/siaz.html

Шановні колеги!

***Від щирого серця вітаємо Вас
із наступаючим **Новим роком та Різдвом!*****

***Бажаємо, щоб Новий рік для Вас був
наповнений теплом і злагодою, любов'ю
і радістю, успіхами
і новими досягненнями,
добробутом і стабільністю!***

***Зичимо Вам творчого натхнення, здійснення
професійних планів та усіх мрій і задумів.***

***Із сподіванням
на розвиток
нашої співпраці,
колектив СІАЗ***

2011

Коротко про головне

Верховна Рада України прийняла внесений Президентом проект Закону України «Про заходи запобігання і протидії корупції в Україні» 4

Кабінет Міністрів вніс у Верховну Раду законопроект про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи. 5

Аналітика**Ю. Половинчак**

Бюджет-2011. 6

С. Кулицький

Про розвиток українсько-китайських економічних відносин. 13

Ю. Якименко

Акції протеста підприємців
проти Налогового кодекса: ітоги, уроки и... перспективи? 32

Партійна позиція**Г. Булахова**

Всеукраїнська партія УДАР. 39

Правові аспекти**Н. Іванова**

На шляху до вищої освіти. 42

Питання реформування освіти**О. Карпенко**

Інноваційні зміни в освітній галузі Республіки Казахстан 47

Коментарі спеціалістів на звернення громадян 55

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти. 63

Інноваційні розробки та технології 64

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу. 66

Освіта та кадрове забезпечення в Україні. 67

Наука і влада. 68

Проблеми інформатизації**О. Карпенко**

Аналітична діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського в системі інформаційного забезпечення освітньої галузі України 72.

До уваги держслужбовця**Ю. Левченко**

Нові надходження до НБУВ. 76

Верховна Рада України прийняла внесений Президентом проект Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції в Україні»

Президент України В. Янукович вніс до Верховної Ради України проект Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції в Україні».

Глава держави неодноразово наголошував, що боротьба з корупцією – життєво необхідна справа, оскільки це явище загрожує національній безпеці та конституційному ладу в Україні.

Внесений законопроект передбачає упровадження дієвих механізмів для запобігання виникненню корупції, усунення причин та умов, які її породжують.

Даний законопроект розроблений Національним антикорупційним комітетом за активної підтримки Міністерства юстиції України. Також при підготовці проекту враховані пропозиції, які були висловлені фахівцями, науковцями та практиками.

Цей проект отримав схвальні відгуки з боку експертів Групи країн проти корупції Ради Європи (GRECO), яка відповідно до Плану дій Україна – ЄС контролює виконання взятих Україною на себе зобов'язань. Положення законопроекту також узгоджуються з положеннями Конвенції ООН проти корупції.

Враховуючи актуальність розгляду даного законопроекту, глава держави звернувся до Верховної Ради України з проханням розглянути цей проект як невідкладний з метою найскорішого його прийняття парламентом.

21 грудня Верховна Рада скасувала ряд законів щодо запобігання та протидії корупції. За відповідне рішення проголосували 263 депутати.

Зокрема, згідно з рішенням парламенту, втратили чинність закон про засади запобігання та протидії корупції та закон про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень.

Як зазначив перший віце-спікер А. Мартинюк, таке рішення необхідно було ухвалити, щоб парламент розглянув президентський проект закону про засади запобігання та протидії корупції.

За включення президентського законопроекту до порядку денного Верховної Ради проголосували 268 депутатів.

Законопроект був розглянутий і прийнятий за основу у четвер, 23 грудня (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua)*. – 2010. – 17.12; *Українська правда (www.pravda.com.ua)*. – 2010. – 21.12).

Кабінет Міністрів вніс у Верховну Раду законопроект про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи

Кабінет Міністрів вніс у Верховну Раду законопроект про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи.

Документ зареєстровано у Верховній Раді ще 13 грудня.

Законопроектом пропонується «поступово підвищити пенсійний вік для жінок з 55 до 60 років, щорічно збільшуючи його на шість місяців кожного року, починаючи з 1 лютого 2011 р., для чоловіків, що працюють на державній службі, – до 62 років з 2013 р.».

«Поступово підвищити вік для жінок, для одержання державної соціальної допомоги з 58 до 63 років», – ідеться в документі.

Крім того, планується підвищити нормативну тривалість страхового стажу для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі з 20 років для жінок та 25 років для чоловіків, до, відповідно, 30 та 35 років для новопризначених пенсій.

Пропонується також підвищити мінімально необхідний страховий стаж для одержання пенсії за віком з 5 до 15 років.

Кабмін пропонує встановити максимальний розмір пенсії на рівні 12 розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Крім того, законопроектом передбачено підвищення рівня пенсійного забезпечення працівників бюджетної сфери, «передбачивши виплату їм одноразової грошової допомоги при виході на пенсію у розмірі 10 призначених місячних пенсій».

Як заявив Голова Верховної Ради України В. Литвин, 24 грудня під час години запитань до уряду віце-прем'єр-міністр – міністр соціальної політики С. Тігіпко надасть депутатам вичерпну інформацію про підготований проект і відповідь на їхні запитання. Після цього, вважає В. Литвин, проект пенсійної реформи потрібно опублікувати для широкого обговорення, «аби не наламати дров». «Це документ, який зачіпає глибинні пласти людського життя, – підкреслив він. – І з урахуванням того, які будуть оцінки, підходити до цього документа» (*Офіційний веб-сайт Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>).* – 2010. – 20.12; *Українська правда (www.pravda.com.ua).* – 2010. – 20.12).

Аналітика

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Бюджет-2011

У 2011 рік Україна увійде з бюджетом: незважаючи на затримки з розробкою та поданням до Верховної Ради – далися взнаки перипетії із прийняттям Податкового кодексу – парламентарії взяли високий темп і 23 грудня ВР прийняла Державний бюджет на 2011 рік. «Нам треба покласти бюджет під ялинку як подарунок українському народові», – мотивував прискорену процедуру «регіонал» М. Чечетов.

Упевненість фахівців у безпроблемному та швидкому завершенні бюджетного процесу була цілком логічна: на її користь свідчили як «запас міцності» голосів депутатів, відданих за документ у першому читанні, так і висловлене Президентом сподівання на те, що провладна більшість підтримає бюджет і «ми увійдемо в новий рік без потрясінь і політичних колотнеч».

Загальних вражень від головного кошторису декілька. По-перше, розробники держбюджету виходили з консервативного сценарію, це означає, що у 2011 р. країну чекає режим жорсткої бюджетної економії.

Розробляючи головний фінансовий план країни, уряд виходив з таких макроекономічних показників: зростання ВВП – 4,5 %, інфляція – 8,9 %, індекс цін виробників промислової продукції – 11,3 %, курс національної валюти – 7,95 грн/дол.

Кабінет Міністрів пропонує прийняти Державний бюджет на 2011 р. з доходами 281,465 млрд грн та видатками 321,948 млрд грн. Згідно з урядовими прогнозами, доходи загального фонду Держбюджету становитимуть 238,581 млрд грн, доходи спеціального фонду – 42,884 млрд грн. Видатки загального фонду Держбюджету плануються в розмірі 279,127 млрд грн, видатки спеціального фонду – 42,822 млрд грн.

Граничний дефіцит Держбюджету-2011 Кабмін пропонує встановити на рівні 38,843 млрд грн, це, як того і вимагав МВФ, на рівні 3,1 % від ВВП. Скорочення дефіциту уряд планує досягнути, зосередившись на декількох моментах. Передусім це проведення пенсійної реформи, що має забезпечити скорочення дефіциту Пенсійного фонду до 17,8 млрд грн – на третину менше від плану 2010 р. Таким чином, у 2011 р. держскарбниця на підтримку системи пенсійного забезпечення має витратити близько 57 млрд грн: 40,5 млрд – на фінансування тієї частини пенсій, що виплачуються за рахунок бюджету, і вже згадані 17,8 млрд – на покриття дефіциту Пенсійного фонду. До речі, можемо констатувати, що цифри очікуваного дефіциту ПФ показують намір влади проводити радикальну пенсійну реформу.

Ще один пункт економії – обмеження зростання фонду оплати праці в держсекторі – підвищення зарплати у 2011 р. заплановано на рівні, що співставний із прогнозованим рівнем інфляції, тобто йдеться, швидше, про індексацію, ніж про зростання виплат. Відповідно до бюджетного проекту, прожитковий мінімум та мінімальна зарплата протягом 2011 р. зростуть до 953 та 1004 грн відповідно, мінімальна пенсія – до 800 грн.

Наступне, що можна констатувати – Кабмін розробив проект Держбюджету, у якому враховані новації Податкового та Бюджетного кодексів. Нарешті, у ньому враховано подальше розгортання реформ – бюджетної, податкової, пенсійної. Цей момент, скоріше за все, відчуватиметься протягом наступного фінансового року. Так, голова парламентського Комітету з питань промислової та регуляторної політики й підприємництва Н. Королевська вважає, що протягом 2011 р. бюджет може неодноразово переглядатися через прийнятий парламентарями Податковий кодекс. «Неможливо спрогнозувати, якою буде дохідна частина бюджету в результаті репресивних заходів, закладених у Податковому кодексі. Це призведе до того, що бюджет протягом 2011 р. буде кілька разів переглядатися», – припускає депутат.

Що ж до оцінок розробленого урядом державного кошторису – вони, що й не дивно, розходяться, інколи – кардинально. Правляча коаліція називає цей документ бюджетом оновлення й відродження України, опозиція – нездійсненним і нереальним планом. Уряду М. Азарова закидають надмірне збільшення фінансування Генпрокуратури, СБУ та МВС, концентрацію коштів у руках Мінфіну та вилучення грошей із столиці.

В уряді, як і раніше, називають подібні заяви опонентів провокацією та «обридлию демагогією». Прем'єр-міністр М. Азаров визнає, що бюджет на 2011 р. небездоганий, але наголошує при цьому, що на нинішньому етапі розробити бездоганий бюджет неможливо. За його словами, «ідеального бюджету, коли країна лише виходить із кризи і одночасно реформує податкову й бюджетну системи, у нас не буде, проте максимально поліпшити законопроект за допомогою депутатського корпусу, врахувати максимально критику ми зобов'язані».

Представники влади переконують, що створили оптимальний фінансовий документ, хоча б тому, що ним на 23 % знижуються загальнодержавні витрати, на 30 % скорочується обсяг запозичень, на 20 % збільшується ресурс для надання різного роду пільг.

Утім, застереження до документа є і у членів коаліції, основне з них – Державний бюджет на 2011 р. не вирішив проблему децентралізації фінансових потоків. Так, 79 % доходів концентруватимуться в центральному бюджеті, і лише 21% буде підконтрольний місцевим органам влади. За такого міжбюджетного співвідношення просто неможливо говорити про розвиток місцевого самоврядування; це вимусить мерів міст звертатися до Києва за грошима з центрального бюджету. Урізання можливостей місцевого самоврядування

визнавав і голова Бюджетного комітету ВР «Литвинівець» В. Баранов: «Прийшов час проведення повної інвентаризації пільг, гарантій, допомоги, і спрямування їх найбільш беззахисним верствам населення; складовою цих реформ є децентралізація влади, відповідальності і ресурсів, проте в проекті бюджету збережена практика концентрації бюджетних коштів на центральному рівні. Відстежується тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів. Доходи місцевих бюджетів на 50 % складаються з трансфертів з держбюджету, порівняно з 2001 р. цей показник зріс більш ніж удвічі. Тому на покриття цього дефіциту органи місцевого самоврядування направляють майже половину власних доходів місцевих бюджетів. Це призвело до вкрай незадовільного стану ЖКГ, впорядкування, ремонту комунальних доріг, інших місцевих програм. Якщо в 1998 р. ці витрати становили понад 10 % від загального обсягу, то цього року – лише 3 % витрат загального фонду. Підкреслюю, що ці проблеми напрацьовані всіма попередніми урядами».

Слід визнати, що опозиційні претензії до бюджету істотно відрізняються від експертних зауважень. Політичні опоненти уряду наполягають на збільшенні соціальних виплат, фахівці ж режим економії визнають хоч і неприємним та вимушеним, але логічним кроком. Член Бюджетного комітету К. Куликов (фракція НУ – НС) наголошує: уряд, незважаючи на те що постійно заявляє про соціальні гарантії, їх ущільнює. Але, визнає депутат, Кабмін зобов'язаний це робити, тому що іншого виходу немає.

Водночас експерти в принципі погоджуючись, як зазначалося, із підходами до витратних планів на наступний рік, проявляють, як і в попередні роки, значно більше обережності, чи навіть песимізму, ніж урядовці, аналізуючи прогностичні макроекономічні показники. Так, аналітики, посиляючись на відсутність глобальних економічних передумов для значного «ривка вгору», не впевнені в тому, що зростання ВВП у новому році досягне запланованих урядом 4,5 %. Дійсно, провідні світові наукові центри у 2011 р. очікують продовження економічної рецесії. А декларований проектом бюджету-2011 рівень зростання ВВП може бути виконаним лише за умови сприятливої кон'юнктури на світових ринках, оскільки внутрішніх чинників для зростання поки що замало. На думку економіста Б. Кушнірука, навіть витрати на розвиток інфраструктури до чемпіонату Євро-2012 не обов'язково забезпечать належний рівень зростання економіки внаслідок активної участі іноземних компаній. Аналогічні настрої і в экс-міністра економіки України, президента Центру ринкових реформ В. Ланового, який вважає, що зростання ВВП слід чекати, швидше, на рівні 1–2 %, тобто вдвічі меншого, ніж розраховує уряд.

Залишається під питанням, як уряду вдасться утримувати достатньо низький рівень інфляції – 8,9 % (прогноз інфляції-2011 в Україні від Світового банку – 10,7 %), особливо з огляду на майбутнє підвищення комунальних тарифів

і, зокрема, обіцянку Києва Міжнародному валютному фонду на 50 % підвищити з 15 квітня 2011 р. ціни на газ для населення й теплокомуненерго.

А от прогноз уряду щодо курсу долара в наступному році, закладений у Держбюджет-2011, банківський сектор підтримує. За словами голови правління «Райффайзен Банк Аваль» В. Лавренчука, цей прогноз збігається з розрахунками фінансових аналітиків. На його думку, підставою для такого курсу є розвиток економіки й курс на дерегуляцію, тобто відміну контролю за курсом валюти на фінансових ринках.

Водночас у оцінці планових доходів бюджету експерти не схильні виявляти надмірний оптимізм. За розрахунками экс-міністра фінансів В. Пинзеника, доходи майбутнього бюджету серйозно завищено: «За очікуваного виконання загального фонду держбюджету-2010 за доходами на рівні 190–195 млрд грн зібрати 2011 р. 238 млрд, або майже на чверть більше, нереально». Інший колишній керівник Мінфіну І. Уманський називає «дуже дивним» збільшення планових доходів на наступний рік. Його оцінка: «об'єктивно більш ніж 240 млрд у прибуткову частину бюджету закладати навряд чи варто було».

Серед ризиків для доходної частини бюджету, особливо в I кварталі, слід назвати в першу чергу термінове введення в дію Податкового кодексу, який набере чинності менш як за місяць після його підписання Президентом. Загалом перший рік роботи нової податкової системи, як правило, характеризується обвалом доходів. Ще один нюанс відзначають у представництві Світового банку: нові податкові пільги для суднобудування, готельного господарства знижують податкову базу податку на прибуток і податку на додану вартість.

Уряд, усвідомлюючи цю проблему, у результаті режиму жорсткої економії в усіх міністерствах і відомствах зміг акумулювати на початок грудня 2010 р. на єдиному казначейському рахунку близько 26 млрд грн у різних валютах. Цих коштів має вистачити для того, щоб безболісно пройти січень – березень-2011 р. – найскладніші місяці. Чи достатніми виявляться ці запобіжні заходи уряду – покаже час.

Болочою для політиків та економістів залишається тема держборгу: бюджетом передбачено встановити граничний обсяг державного боргу на 31 грудня 2011 р. у сумі 375,6 млрд грн. 2011 р. Кабмін має намір залучити 43 млрд грн зовнішніх і 48,6 млрд внутрішніх позик, загалом на суму 91,6 млрд грн. Уряд уточнює, що сподівається залучити до загального фонду держбюджету у 2011 р. 850 млн дол. у рамках позики на політику розвитку і другої програмної позики на реабілітацію фінансового сектору на 350 млн дол.

При цьому на погашення боргів планується направити 62,3 млрд грн, у тому числі внутрішнього – 37,5 млрд грн.

Крім зовнішніх і внутрішніх позик також передбачається фінансування дефіциту держбюджету-2011 за рахунок надходжень від приватизації (на рівні 10 млрд грн).

Також Кабмін отримує право здійснити випуск облігацій внутрішньої державної позики для збільшення статутного фонду НАК «Нафтогаз України» в обсягах, «передбачених у затвердженому фінансовому плані цієї компанії». Оскільки фінплан разом із проектом бюджету не надається, розмір зазначеної суми в оцінках експертів варіюється від кількох мільярдів гривень до кількох десятків мільярдів.

Понадплановий випуск облігацій внутрішньої позики допускається також у випадку необхідності кредитувати Аграрний фонд України чи надавати фінансову допомогу рекапіталізованим банкам. У тексті держбюджету міститься також норма про право Кабміну здійснювати позики для купівлі акцій банків, надання їм фінансової допомоги та фінансування приватизації раніше капіталізованих банків. Згідно з пропозиціями Кабміну у всіх випадках запозичення можуть здійснюватися понад обумовлених у бюджеті обсягів фінансування й граничного розміру держборгу.

На залучення цільових іноземних кредитів під державні гарантії робиться основна ставка в питанні фінансування інфраструктурних проєктів. Таким чином планується фінансувати зобов'язання державної служби автодоріг, підприємств, об'єкти державної власності яких належать до сфери управління Національного агентства з питань підготовки до Євро-2012, зобов'язання Державної іпотечної установи на 1 млрд грн. Такий само підхід передбачено до фінансування інвестиційних, інноваційних та інфраструктурних проєктів розвитку, а також житлово-комунального господарства. Загальний обсяг гарантій на 2011 р. становитиме 35 млрд грн.

Безпосередньо з державної скарбниці фінансуватимуться та підтримуватимуться водночас держгарантіями для інвесторів програми в рамках затверджених Президентом національних проєктів.

Поки що туманними залишаються перспективи рекапіталізації банків: у проєкті держбюджету гроші на ці цілі не виділені, проте уряду дозволено понадлімітний випуск ОВДП для поповнення статутних фондів рекапіталізованих установ. Водночас кожна така операція повинна бути узгоджена не тільки з Нацбанком, а й із МВФ – із жорсткою умовою подальшої приватизації рекапіталізованих банків.

Так само під питанням – фінансування аграріїв: у бюджеті передбачено, що уряд емітує для Аграрного фонду ОВДП на 5 млрд грн, проте сільськогосподарські виробники отримають ці гроші на зворотній основі – як кредит, а не у формі дотацій чи субсидій. Крім того, для селян скасовується бюджетна компенсація при продажу молока й м'яса – такі умови згоди МВФ на підтримку аграріїв з боку влади. Загалом, попри те, що прийнятий у першому читанні проєкт Держбюджету 2011 р. експерти оцінили як «реальний», ряд галузевих фахівців уже почали бити на сполох. Скорочення фінансування, стверджують представники аграрного та туристичного бізнесу, галузі оборонних техно-

логії, житлово-комунального господарства, прирікає ці галузі не лише на стагнацію, а й поступове «вимирання».

Залишається надіятись, що під час доопрацювання Держбюджету зазначені проблеми, наскільки це можливо, будуть хоча б пом'якшені і «на виході» країна отримає уточнений та вдосконалений головний фінансовий документ.

Коментарі: Про...

Депутат Верховної Ради, член Комітету з питань економічної політики О. Плотников:

У принципі, досить позитивно, що уряд пішов саме на такі макроекономічні показники. Жодна міжнародна інституція не пропонувала для України такого зростання. Журнал The Economist дає зростання 3,6%, інфляцію – 11,6 %, дефіцит бюджету також дещо перевищує висновок Кабінету Міністрів. Те, що уряд пішов на показник зростання 4,5 %, інфляцію 8,9 % (яка менше ніж інфляція в будь-який рік за останнє десятиріччя), дефіцит 3,1 %, та на те, що курс долара буде стабільним протягом усього року, – це дуже позитивно, враховуючи те що це самозавдання уряд буде виконувати. Це свідчить про певне бачення того, що країна буде розвиватися, зростати, і що є реальні причини для того, щоб звітувати про це зростання. Ніхто не став би виставляти показники, які є відверто недосяжними.

Також хочу привернути увагу до показника перерозподілу валового внутрішнього продукту через держбюджет, який знижується порівняно з минулим роком. На сьогодні він близько 28 %, у цьому році він майже 30 %. Свого часу в Україні було 33–35 %, тобто одержавлення знижується. Ніхто не може казати, що у нас є якийсь надмірний державний тиск, чи через бюджет дедалі більше і більше проходить грошей, навпаки – ідуть зворотні процеси, одержавлення валового внутрішнього продукту через бюджет знижується. Це відбиває аргументи про те, що Податковий кодекс, начебто, збільшує тиск держави.

Крім того, 23 % – це зниження загальнодержавних витрат, що стає можливим і завдяки Адміністративній реформі, і тому, що знижуються на 1 млрд грн витрати на апарат управління та загальнодержавні цілі. На 30 % скорочується обсяг державних запозичень, якщо порівнювати з 2008 та 2007 рр. На 1 млрд грн збільшуються витрати на охорону здоров'я, 600 млн грн – це навколишнє середовище, 500 млн – це так званий фізичний і духовний розвиток громадян. На 20 % збільшується ресурс для надання різних пільг, субсидій, тобто мало захищені верстви населення будуть підтримані.

Є речі, які вже сьогодні треба коригувати. Сподіваюсь, що все це буде враховано і на друге читання бюджет буде у вигляді, якого чекають не лише представники урядових чи депутатських кіл, а й громадяни.

.... et Contra

Депутат Верховної Ради, член Бюджетного комітету П. Жебрівський:

Про дохідну частину... Досить сумно з цього приводу. Партія регіонів переконувала, що буде боротися за реальне місцеве самоврядування та за самодостатність регіонів. Візьмо декілька цифр: зведений бюджет – це 360 млрд грн, видатки Мінфіну – 143 млрд (загальнодержавні) і трохи більше 47 млрд, власне, внутрішні видатки відомства. Тобто із зведеного бюджету 360 млрд грн розпорядником більшої половини (фактично 190 млрд грн) буде Мінфін. Говорили, що ми маємо забезпечити самодостатність місцевих органів самоврядування. 81 млрд грн – загальний спеціальний фонд місцевих бюджетів, щодо 360 млрд грн – це трохи більше 22 % від загального бюджету, що отримують місцеві бюджети. Отже, трохи більше 6 % від рівня ВВП збереться в місцеві бюджети. Тобто насправді на сьогодні, концентруючи фінансовий ресурс, у першу чергу в Міністерстві фінансів, ми знищуємо місцеве самоврядування. Досить цікава новела із вилученням коштів з Києва. У цьому році внесли зміни до Бюджетного кодексу, який передбачає, що 50 % прибуткового податку з громадян, який формує 75 % бюджету Києва, передається фактично до загальнодержавної скарбниці, а не до місцевого бюджету. Додатково вилучається ще 1 млрд 400 млн. Якщо подивитися, що бюджет Києва в цьому році становить десь приблизно 13 млрд грн, 6,9 млрд за рахунок 50-відсоткового прибуткового податку з громадян піде в загальнодержавний бюджет та 1,4 млрд становить бюджет вилучення, таким чином ми отримуємо за цей рік приблизно 7–7,5 млрд грн. Отже, бюджет Києва буде 1 млрд дол. – це дуже й дуже мало для столиці України.

Досить дивним виглядає те, що цей бюджет не має жодної філософії. Я запитую: 85 % бюджету – це споживання, 15 % – ресурс, яким держава може керувати для того, щоб визначити точки зростання, спрямувати на дві-три програми, які б дали синергетичний ефект розвитку економіки, дали можливість її розігріти. Які передбачені цільові програми? Євро-2012, який передбачає 6,5 млрд грн через агенцію Євро-2012. Більше 6 млрд – це будівництво аеропортів (Донецьк, Харків, Львів, Київ), стадіонів (Київ, Львів) і ще приблизно 6 млрд, які «Укравтодор» витратить якраз на Євро-2012. Плюс ця агенція має право робити запозичення. Тобто священною коровою Євро-2012 витратиться понад 20 млрд грн. Але це локальний проект і жодного впливу на розігрів економіки здійснено не буде. Тобто цей бюджет фактично без філософії.

Якщо подивитися щодо розподілу видатків, то в нас найулюбленіша структура в Україні – це Генпрокуратура. Друга структура, яка отримує достатньо

багато фінансування, – це СБУ. У цьому році видатки збільшуються більше, ніж на 20 %. Третя структура за значущістю в державі – це Міністерство внутрішніх справ, де передбачається збільшення фінансування на 14,7–15 %. Таким чином, в Україні формується поліційна держава, коли фінансуються ті, хто має захищати владу, зрозуміло, що від іншої частини суспільства. Всі інші міністерства – 1,5–3 % збільшення фінансування при збільшенні бюджету на 15 %.

Таким чином, ключові питання: макропоказники більш-менш системні; відсутність філософії бюджету; зарплати бюджетників збільшаються фактично тільки на 8–9 %, що корелюється з рівнем інфляції, тобто відбудеться індексація заробітної плати, а не збільшення; Україна перетворюється в поліційну державу, а не таку, де буде розвинуто громадянське суспільство, де люди будуть заможними, самодостатніми і сформується середній клас, який і буде впливати на політику.

С. Кулицький, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

Про розвиток українсько-китайських економічних відносин

1. Китай та Україна у світовій економіці

Сучасний Китай – важливий суб'єкт світової економіки. Тому офіційний візит Президента України В. Януковича до цієї країни стимулював доволі жваве обговорення у вітчизняних ЗМІ питань українсько-китайських економічних відносин. Утім, для адекватної оцінки перспектив розвитку зазначених відносин треба чітко усвідомлювати цілі, економічний і політичний потенціал та зовнішньоекономічні пріоритети сторін.

На міжнародній арені Китай претендує на роль одного зі світових лідерів, тоді як Україна реально може претендувати на лідерство регіональне. Різний за обсягами та структурою й економічний потенціал двох держав. Усе це об'єктивно створює підґрунтя для відмінностей у виборі зовнішньоекономічної стратегії й тактики України та Китаю. Однак успішно буде зовнішньоекономічна політика тієї держави, яка зможе адекватно оцінити не лише свої цілі та можливості, а й цілі та можливості іншої сторони. Саме в цьому контексті, на підставі відкритих аналізу джерел, доцільно спробувати змодельовати очікування суб'єктів української економіки, як приватних підприємств, так і держави, стосовно цілей та ймовірних результатів економічного співробітництва з Китаєм і, навпаки, очікування китайської сторони щодо співробітництва з Україною.

Глобальний вплив Китаю на систему міжнародних економічних відносин простежується за кількома основними напрямками. Насамперед, за рахунок значної пропозиції надзвичайно дешевої й водночас доволі кваліфікованої робочої сили, Китай, здійснюючи протягом двох останніх десятиріч реформування власної економіки, стимулював радикальні зрушення в розміщенні виробництва багатьох видів промислових товарів у світових масштабах. Саме зазначена міграція виробництва багатьох промислових товарів у Китай, що здійснюється компаніями розвинутих країн, була каталізатором значного зростання ролі цієї країни у світовій економіці.

Приплив іноземного капіталу до Китаю, як у формі реального, так і у формі фінансового капіталу, у поєднанні з реформуванням соціально-економічних відносин у китайському суспільстві привів до швидкого зростання економіки цієї держави. У результаті у 2009 р. валовий внутрішній продукт (ВВП) Китаю сягнув 5013 млрд дол. США, посівши третє місце у світовому рейтингу після ВВП США та Японії. Причому, згідно з деякими прогнозами, уже найближчим часом читацька економіка за своїми масштабами посяде друге місце у світі після економіки США. Унаслідок зазначених вище зрушень Китай останнім часом справляє потужний вплив на світову економіку не лише як виробник, а й як споживач значних обсягів різноманітних товарів.

Зростання реального сектору економіки Китаю привело до значного підвищення впливу економічної політики цієї держави на стан світової фінансової системи. За словами відомого фінансиста Дж. Сороса, цей вплив здійснюється за двома напрямками. По-перше, контролем китайської влади за обмінним курсом національної валюти – юаня та банківських депозитних рахунків. По-друге, через накопичення Китаєм величезних золотовалютних резервів, номінованих переважно в доларах США.

Зокрема, фахівці у сфері міжнародних відносин підкреслюють, що через занижений обмінний курс юаня китайська державна влада стимулює зростання обсягів експорту товарів із цієї країни. Така міжнародна фінансово-економічна політика Китаю вже стала причиною його конфлікту з розвинутими країнами, особливо із США. За повідомленнями, що з'явились у вітчизняних ЗМІ наприкінці жовтня, американські законотворці в першому читанні ухвалили закон, який дасть змогу уряду США подавати заявки про проведення антидемпінгових розслідувань і запроваджувати загороджувальне мито на товари, що походять із країн, курс валют яких штучно занижений. Цілком очевидно, що цей законопроект спрямований проти експансії китайських товарів у США.

Під тиском США та Європейського Союзу Китай навіть погодився на зміну у своїй валютній політиці. 18 червня 2010 р. Центральний банк Китаю повідомив про запровадження більш гнучкого підходу до формування обмінного курсу юаня. Утім, з моменту зазначеного оголошення й до кінця жовтня 2010 р. курс китайського юаня стосовно долара США зріс трохи більше ніж

на 2 %, тоді, як згідно з дослідженнями Міжнародного валютного фонду, юань недооцінений щодо долара США не менш як на 20 % (*Інвестгазета. – 2010. – № 25. – С. 35*).

Але прем'єр-міністр Китаю Вень Ізьябао 22 вересня заявив, що 20-відсоткове зростання курсу юаня призведе до сильного погіршення на ринку праці та соціальної нестабільності в Китаї. Як бачимо, керівництво Китаю при здійсненні національної економічної політики не надто переймається вимогами західних політиків.

У межах цієї політики потужні китайські банки не просто забезпечують фінансову підтримку розвитку національної економіки, а й сприяють експансії китайських підприємств на світовому ринку, кредитуючи їх ділових партнерів. Це стосується як імпорту сировини до Китаю, так і експорту китайських товарів.

Накопичивши рекордні золотовалютні резерви на суму 2,65 трлн дол. США, Китай став до ряду найвпливовіших суб'єктів світової економіки в цілому та світового фінансового ринку зокрема. Адже більшу частину цих резервів, згідно з експертними оцінками, інвестовано в державні цінні папери (зобов'язання) США.

Останнім часом Китай поступово реформує свою економічну політику, намагаючись активізувати внутрішній попит та зростання внутрішнього ринку. Така політика цілком логічна, оскільки саме розвиток внутрішнього ринку сприяє подоланню безробіття та розв'язанню інших гострих соціальних проблем китайського суспільства. Однак унаслідок великих масштабів економіки Китаю зазначена трансформація національної економічної політики цієї держави впливає на стан міжнародних економічних відносин у цілому.

Тому цілком логічно припустити, що й відносини з Україною Китай розглядає крізь призму цілей своєї глобальної економічної політики. При цьому привабливими для Китаю в Україні можуть бути не стільки перспективи збуту на українському ринку китайських товарів і послуг як таких (хоча й це важливо), скільки доступ до прогресивних промислових технологій, одержання високо-технологічних товарів, плацдарм для економічної експансії в країні СНД та ЄС. Водночас, враховуючи співвідношення економік України та Китаю, треба розуміти, що розвивати двосторонні економічні відносини з Україною китайська сторона завжди буде з огляду на свої економічні та політичні відносини з такими впливовими суб'єктами світової економіки як США, ЄС, Росія тощо.

Утім, українська політика двосторонніх економічних відносин з Китаєм об'єктивно повинна мати на меті інші цілі, відмінні від тих, які ставить перед собою в цих відносинах китайська сторона. Зокрема, для України Китай – потенційно величезний ринок збуту вітчизняних товарів та послуг. Причому, враховуючи переорієнтацію китайської економічної політики на стимулювання внутрішнього споживання та розвиток інноваційних технологій, хороші перспективи можуть з'явитись у виробників машинобудівної продукції та

продовольства. Крім того, завдяки величезним запасам вільноконвертованої валюти, насамперед за все доларів США, китайська банківська система може стати потужним кредитором українських підприємств і держави.

Водночас у процесі розвитку двосторонніх економічних відносин з Китаєм українська сторона має враховувати деякі важливі фактори, що можуть істотно на ці відносини впливати. По-перше, через велику різницю економічних потенціалів двох країн Україна має значно менші можливості економічного тиску на китайську сторону, ніж Китай на Україну.

По-друге, треба усвідомлювати, що за розвитком українсько-китайських економічних відносин уважно спостерігатимуть у США, ЄС та Росії, деяких міжнародних організаціях на предмет забезпечення зазначеними суб'єктами реалізації їх власних економічних та політичних інтересів. Причому інтереси згаданих потужних суб'єктів міжнародних відносин далеко не завжди збігатимуться з українськими національними інтересами, а в ряді випадків можуть їм і суперечити. Наприклад, у ЗМІ з'явилися висловлювання, що надходження в Україну китайських запозичень послабить залежність Української держави та вітчизняних підприємців від західних та російських кредиторів, що, звичайно, не радуватиме ні тих, ні інших.

Тому зазначені вище чинники лише підвищують вимоги з боку України до рівня організації двосторонніх економічних відносин з Китаєм.

2. Динаміка українсько-китайських торгових відносин

Українсько-китайські торгові відносини протягом 2000-х років розвивались доволі динамічно. Правда, цей розвиток мав асиметричний характер на користь Китаю. Так, за даними Державного комітету статистики України, вартість імпорту товарів і послуг в Україну з Китаю (разом з окремим адміністративним округом Гонконг) у 2008 р. становила 5667,1 млн дол. США, що у 8,1 раза перевищувало вартість українського експорту до Китаю (697,5 млн дол. США). У результаті, у 2008 р. сальдо торгівлі товарами і послугами України з Китаєм було від'ємним і становило 4969,6 млн дол. США.

Достеменно зауважимо, що динаміка українського експорту до Китаю та китайського експорту в Україну протягом зазначеного періоду мали різну спрямованість: український експорт скорочувався, а китайський зростав. Так, у 2008 р. вартість українського експорту товарів і послуг до Китаю становила лише 62,9 % від рівня 2003 р. (у 2007 р. – 44,2 %), тоді як експорт товарів і послуг з Китаю в Україну в цей же період збільшився у 10,8 раза.

Невелике позитивне сальдо України в торгівлі з Китаєм у 2004 р. (219,7 млн дол. США) з 2005 р. змінилося на стрімко зростаюче від'ємне сальдо українського балансу торгівлі з Китаєм. Протягом 2006–2008 рр. зазначене негативне сальдо українсько-китайської торгівлі щороку збільшувалось

у 1,5–1,7 раза, сягнувши п'ятимільярдної позначки. В основі зазначених радикальних зрушень в українсько-китайській торгівлі лежать значні структурні зміни експортно-імпортних товарних потоків.

Так, протягом останніх 15 років Китай створив власну потужну металургійну промисловість, перетворившись, навіть, з великого імпортера металургійної продукції на її експортера.

Це відповідним чином позначилось на обсягах експорту українських товарів до Китаю, що демонструє наведений вище аналіз даних вітчизняної державної статистики. Причому скорочення експорту української металургійної продукції не було компенсовано належним нарощуванням експорту інших вітчизняних товарів до Китаю.

Водночас Україна імпортувала з Китаю різноманітні споживчі товари. І тому значне збільшення реальних доходів населення, що почалось у 2005 р., призвело до стрімкого зростання китайського експорту в Україну. Причому, як зазначають оглядачі деяких ділових видань, у 2007–2008 рр. намітились важливі структурні зрушення в китайському експорті в Україну. Зокрема, у цей період у структурі поставок китайських товарів до України на перше місце вийшла продукція машинобудування, включаючи комп'ютерну техніку та автомобілі (понад 50 % за результатами 2007 р.). За даними посольства КНР, у 2007 р. на китайські автомобілі припадало 8,4 % відповідного вітчизняного ринку. А у першій половині 2008 р. імпорт китайських автомобілів в Україну збільшився втричі (*Інвестгазета*. – 2008. – № 45).

Однак з початком фінансово-економічної кризи ситуація в українсько-китайській торгівлі різко змінилась. Значне зниження реальних доходів населення України вкрай негативно позначилося на поставках китайських товарів в Україну. Тому у 2009 р. обсяг імпорту китайських товарів і послуг до Української держави скоротився порівняно з 2008 р. більш ніж удвічі.

З іншого боку, експорт українських товарів і послуг до Китаю у 2009 р. зріс порівняно з 2008 р. у 2,3 раза, що, попри світову фінансово-економічну кризу, пов'язано з доволі стабільним попитом на товари виробничого призначення в цій країні. У результаті негативне сальдо України в торгівлі з Китаєм скоротилося у 4,3 раза й становило минулого року 1154,4 млн дол. США (табл. 1). Утім, з розвитком процесу виходу із фінансово-економічної кризи в Україні знову почав зростати попит на китайські товари. Так, протягом січня – серпня 2010 р. Україна імпортувала китайських товарів на 2,8 млрд дол., тоді як експорт вітчизняних товарів до Китаю в цей же період був трохи більший 850 млн дол. Як наслідок – негативне сальдо України з Китаєм на рівні близько 2 млрд дол., яке, за збереження усталеної тенденції розвитку українсько-китайської торгівлі, що цілком ймовірно, ще збільшиться (табл. 1).

Торгівля України товарами і послугами з Китаєм

	2003 р.	2004 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	Січень– серпень 2010 р.	2008 р. у % до 2007 р.	2009 р. у % до 2008 р.
Експорт, млн дол.	1108,8	976,0	489,6	697,5	1617,3	851,2	145,2	231,8
Імпорт, млн дол.	525,9	756,3	3349,2	5667,1	2771,7	2817,8	169,2	48,9
Сальдо, млн дол.	582,9	219,7	-2859,6	-4969,6	-1154,4	-1966,6	173,8	23,2
Товаро- оборот, млн дол.	1634,7	1732,3	3838,8	6364,6	4389,0	3669,0	165,8	69,0
Експорт до товаро- обороту, у %	67,8	56,3	12,8	11,0	36,8	23,2	–	–

Примітка: Таблиця складена на основі даних Державного комітету статистики України.

Таким чином, для Української держави важливо не так прагнути до збільшення обсягів товарообігу українсько-китайської торгівлі, як це можна почути від деяких політиків, як вдосконалювати структуру двосторонньої торгівлі й прагнути позбутися негативного сальдо в торгівлі з Китаєм. Саме в контексті цього завдання доцільно проаналізувати проблеми розвитку українсько-китайських економічних відносин, особливо з урахуванням домовленостей, досягнутих під час візиту до Китаю Президента України В. Януковича.

3. Галузеві аспекти двостороннього економічного співробітництва в контексті офіційного візиту Президента України В. Януковича до Китаю

На думку оглядачів багатьох ЗМІ, візит Президента України В. Януковича до Китаю започаткував нові можливості в розвитку двосторонніх економічних відносин. Ця точка зору підтверджується низкою угод, підписаних під час зазначеного візиту, та подальшим перебігом подій у сфері українсько-китайських ділових контактів.

У рамках державного візиту Президента України до Китаю було підписано 13 двосторонніх українсько-китайських документів про співробітництво

в різних сферах. «Як повідомив в інтерв'ю журналістам Президент України В. Янукович після церемонії підписання, усього в рамках підписаних угод Україна може залучити інвестицій на суму не менш як 4 млрд дол.» (*Дзеркало тижня.* – 2010. – № 32. – С. 5).

Правда, оглядачі деяких ділових видань зазначають, що більшість з цих підписаних документів є меморандумами, що не передбачають конкретних термінів реалізації. І на цій підставі робиться висновок, що під час державного візиту Президента України В. Януковича до Китаю було реалізовано лише малу частину потенціалу двостороннього економічного співробітництва (*Інвестгазета.* – 2010. – № 34-35. – С. 16-17).

Щоб визначити ступінь обґрунтованості наведеного судження, звернемося до повідомлень ЗМІ, присвячених українсько-китайським економічним відносинам.

Зокрема, під час візиту В. Януковича до Китаю було підписано угоду про будівництво китайськими компаніями швидкісної залізниці від аеропорту «Бориспіль» до Києва. З огляду на наближення Євро-2012, реалізація цього проекту є доволі актуальною. За інформацією ЗМІ, загальні інвестиції у цей проект «становитимуть близько 950 млн дол., але Китайський банк розвитку й Індустріально-комерційний банк Китаю готові виділити кредит “із запасом”, тобто 1 млрд дол. США».

Заради справедливості треба зазначити, що 2008 р. японська фірма *itochu Corporation* вже презентувала тодішньому керівництву Міністерства транспорту і зв'язку техніко-економічне обґрунтування проекту з організації швидкісного залізничного сполучення між Києвом та аеропортом «Бориспіль». Тоді вартість реалізації цього проекту оцінювалась у 290 млн дол. США. Однак державних гарантій під цей проект надано не було. А ще раніше проект залізничного сполучення за цим маршрутом було підготовлено інститутом «Київдіпротранс». Вартість його реалізації перевищувала 700 млн дол. (3,8 млрд грн на той момент). Згідно ж із нещодавно наведеними у ЗМІ даними, фінансування будівництва швидкісного залізничного сполучення за маршрутом Київ – аеропорт «Бориспіль» передбачалось в обсязі 2,6 млрд грн, при наданні у 2010 р. державних гарантій на суму 200 млн дол. США (*Інвестгазета.* – 2010. – № 34-35. – С. 21).

Треба підкреслити, що китайські виробники швидкісних технологій здійснюють експансіоністську політику по всьому світу – в Аргентині, Венесуелі, Саудівській Аравії, Туреччині тощо. Тому укладання українсько-китайської угоди про будівництво швидкісної залізниці від аеропорту «Бориспіль» до Києва є цілком закономірним. Враховуючи китайський досвід у цій сфері, можна сподіватись, що цей об'єкт почне функціонувати до Євро-2012. Обговорювати ж економічну ефективність зазначеного проекту предметно можна лише після публікації відповідної статистичної інформації, якщо таке станеться.

Так само важко, через нестачу більш детальної, особливо економіко-статистичної інформації, оцінити й угоду про будівництво газотурбінної гідроелектростанції у м. Щолкіне (Крим). Тобто поки широкій громадськості невідомо, наприклад, якою конкретно буде участь українських підприємств у цьому проєкті? Якою буде вартість проєкту в цілому тощо?

Що ж стосується інших сфер українсько-китайського економічного співробітництва, як тих, за якими під час візиту Президента В. Януковича до Китаю було підписано угоди, так і тих, що як потенційні обговорюються у ЗМІ, то їх варто оцінювати саме з позицій економічної логіки.

Наприклад, у ЗМІ з'явилися повідомлення, що демонструють пряму зацікавленість китайської сторони у співробітництві з Україною в авіабудівельній промисловості. Зокрема, у вересні 2010 р. китайська урядова делегація відвідала Державне підприємство «Антонов», де сторони обговорювали перспективи спільної розробки ряду моделей літаків. Китайська сторона, наприклад, зацікавлена в співробітництві з українськими літакобудівниками в проектуванні власного регіонального реактивного літака і модернізації власного транспортного літака. Важливим для КНР є й супровід з боку українського підприємства експлуатації літаків АН-12, АН-24, АН-26 та АН-30, парк яких вже є в цій країні. Китайська делегація також ознайомилася з дослідною базою українського підприємства та перебігом реалізації його програм з розробки, модернізації та виробництва різних моделей літаків сімейства «АН».

Китай, як й Україна, є членом так званого «світового космічного клубу». Під час візиту Президента України В. Януковича до КНР у вітчизняній діловій пресі повідомлялось про можливість створення спільного українсько-китайського підприємства на базі ВО «Південмаш» ім. Макарова. Утім, публічної інформації, яка б конкретизувала двосторонню угоду про співробітництво в космічній сфері, укладену під час зазначеного візиту, на середину листопада у ЗМІ зафіксовано не було.

Повідомляється в пресі й про те, що представники китайського уряду запропонували українській стороні налагодити в Україні великовузлове збирання автомобіля марки Buick Lacrosse вартістю близько 40 тис. дол. Цим проєктом вже зацікавився Іллічівський завод автомобільних агрегатів, що входить до складу корпорації «Укравто». Утім, для реалізації цього проєкту потрібна ще й згода власника бренду Buick Lacrosse американської компанії General Motors.

ТОВ «Укравтозапчастина», що входить до складу корпорації «Укрпромінвест», свого часу, наприклад, заявило про намір розпочати збирання китайських тракторів Foton.

Непогані перспективи мають китайські підприємства й щодо експансії в галузі будівництва метро в Україні. Так, у вересні поточного року мер Дніпропетровська І. Куличенко та голова Дніпропетровської облдержадміністрації О. Вілкул підписали меморандум з китайськими компаніями China Railway

International і Top Link International Enterprises Ltd. (Гонконг). Перша з цих компаній добудовуватиме першу чергу місцевого метра, цілком можливо спільно з українськими метробудівцями, а компанія з Гонконгу готова надати кредит на суму близько 300 млн дол. під державні гарантії.

Доречно зауважимо, що у 2009 р. у Дніпропетровську вже відбулися перемовини з китайською державною корпорацією CITIC Group, яка була готова надати кредит на суму близько 2 млрд дол. США для будови першої та будівництва другої гілки місцевого метро. Правда, за умови, що 60 % обладнання та матеріалів, необхідних для цього будівництва, повинні надходити з Китаю. Утім, мабуть через надмірне прагнення китайського бізнесу до експансії на нашому ринку, ця пропозиція не задовольнила українську сторону. У результаті, як видно, масштаби реальної українсько-китайської співпраці виявилися меншими ніж ті, до яких спочатку прагнула китайська сторона.

За повідомленням тижневика «Коментарі», «Мінпаливенерго України», ДАТ «Чорноморнафтогаз» і Китайська національна експортно-імпортна корпорація точного машинобудування CPMEIC підписали протокол про розуміння щодо будівництва на території КНР і поставки до України самопідійомної бурової установки (СПБУ) серії Super M2 – мобільного комплексу для робіт з розвідки й дослідно-промислової розробки родовищ нафти й газу на морському шельфі.

Представники китайської сторони заявили, що готовність профінансувати угоду підтвердили China Citic Bank та Fhe Export-Import Bank of China. Середня ціна платформ зазначеної серії коливається від 100 млн дол. до 150 млн дол., але у випадку з нинішнім українсько-китайським контрактом сторони поки не поспішають оголошувати повну вартість угоди. Зокрема, за словами міністра палива та енергетики Ю. Бойка, не зрозуміло, на яких умовах реалізовуватиметься ця угода: лізинг чи товарний кредит. Останній шлях «передбачає експлуатацію платформи в рамках якогось СП».

Мабуть саме ці обставини спонукали деякі вітчизняні ділові видання як один з потенційних пріоритетних напрямів українсько-китайського економічного співробітництва назвати освоєння нафтогазових родовищ на шельфі Чорного та Азовського морів (*Інвестгазета*. – 2010. – № 34-35. – С. 17).

Водночас необхідно звернути увагу, що й вітчизняні суднобудівні підприємства мають певний досвід створення бурових платформ: ВАТ «Суднобудівний завод “Залив” – стаціонарних бурових платформ, а «Чорноморський суднобудівний завод» – двох СПБУ за російською технологією.

До того ж первинний протокол про наміри, підписаний ще в листопаді 2009 р. між ДАТ «Чорноморнафтогаз» та CPMEIC, передбачав, що китайська платформа Super M2, яку передбачалося поставити до України для до розвідки Одеського родовища, розташованого на північ від о. Зміїний, за субліцензією повинна була складатися на українських підприємствах. Утім, українські суднобудівні підприємства до виконання угоди про поставку до України китайсь-

кої СПБУ серії Super M2 залучатися не будуть. Також наприкінці вересня поточного року Міністерство вугільної промисловості України та Державний банк розвитку Китаю підписали меморандум про співробітництво вугільної промисловості. За інформацією представників Міністерства вугільної промисловості, меморандумом передбачено фінансове співробітництво в рамках проекту модернізації українських вугільних підприємств. У 2010 р. українська сторона планує залучити від китайського банку 120 млн дол., за рахунок яких передбачено переоснащення трьох державних шахт. Передбачається, що завдяки цьому сумарний обсяг видобутку вугілля на зазначених шахтах зросте у 3,5 раза – до 4,5 т на рік. Усього ж передбачається, що китайські кредити на переоснащення українських державних шахт сягнуть 1 млрд дол. У пресі свого часу повідомлялося, що зазначені кредити надаватимуться на 15 років під *libor* +3–4 % річних. Потреба у залученні кредитних ресурсів на розвиток вітчизняного вуглепрому виникла через нестачу бюджетних коштів на ці цілі.

Експерти звертають увагу, що результатом залучення китайських кредитів для модернізації вітчизняних шахт повинно стати не лише збільшення обсягів видобутку вугілля, а й зниження собівартості його виробництва. В іншому випадку використання кредитних ресурсів буде неефективним. Китайські компанії прагнуть реалізувати свій потенціал і в деяких інших галузях української економіки. Наприклад, на IV Міжнародному інвестиційному форумі в м. Запоріжжі голова торгово-промислової китайської корпорації «Хунсін» Л. Сялянь заявив про намір цієї компанії вкласти 500 млн дол. власних та залучених коштів у реалізацію проекту з освоєння Великотокманського родовища марганцевих руд (Запорізька область). Нині Україна, за повідомленнями ЗМІ, імпортує 30 тис. т електролітичного металічного марганцю на рік з Китаю. Китайці розраховують на попит на цей товар в Україні та сусідніх державах і сподіваються наростити його виробництво в рамках реалізації проекту до 200 тис. т на рік.

Термін реалізації проекту, що складається з п'яти етапів, – 10 років. На першому етапі передбачаються інвестиції в обсязі 80 млн дол., що дасть змогу виробляти 20 тис. т (за іншими даними – 30 тис. т) електролітичного металічного марганцю на рік.

Цей проект буде реалізовуватися через вітчизняну будівельну компанію «Будівельник-2007». У ЗМІ також повідомляється про підтримку китайського інвестпроекту з боку голови Запорізької обласної ради П. Матвієнка. Щоправда, експерти вважають, що в площину практичних рішень згаданий проект, зі створенням відповідного спільного підприємства, зможе перейти лише після майбутніх парламентських виборів, тобто не раніше середини 2011 р.

За повідомленням тижневика «Коментарі», Китайська машинобудівна міжнародна корпорація (СМІС – China Machine-Building International Corporation) має намір запропонувати Міністерству палива та енергетики України побудувати у Миколаївській області термінал для приймання скрапле-

ного природного газу (СПГ-термінал). Зведення цього об'єкта пропонується здійснити в рамках іншого спільного проекту «Універсальний морський комплекс терміналів (УМКТ) “Галіцино” біля м. Миколаїв.

Угоду про реалізацію проекту УМКТ «Галіцино» було підписано в середині липня 2020 р. «Тоді ж була визначена загальна вартість проекту – 2,5 млрд дол., з яких 2,1 млрд дол. надасть СМІС, у тому числі й кредитні ресурси Китайського експортно-імпортного банку».

Доречно зауважити, що на початку листопада поточного року НАК «Нафтогаз України» оцінила вартість будівництва СПГ-терміналу потужністю 10 млрд куб. м на рік у 2,5 млрд дол. Ще раніше М. Азаров оцінював створення СПГ-терміналу в Одеській області в 1,5 млрд дол. На цій підставі у ЗМІ робиться висновок, що сукупні китайські інвестиції в УМКТ «Галіцино» можуть сягнути 3,5 млрд дол.

До цього часу в українсько-китайських економічних відносинах були відсутні масштабні угоди, особливо інвестиційні проекти, підтримувані державними установами та великими банками. Тому цілком очевидно, що нині обидві сторони намагаються вишукати найкращі для себе напрями реалізації спільних інвестиційних проектів. І оскільки така діяльність органів державного управління за своєю природою має непублічний характер, то ЗМІ на підставі різних фактів подають свої версії розвитку українсько-китайського економічного співробітництва. Наприклад, висловлюється думка, що до пріоритетних напрямів економічного співробітництва України та Китаю можна віднести такі проекти: будівництво та реконструкція інфраструктури української газотранспортної системи (ГТС); видобуток уранової руди на Новокостянтинівському родовищі; створення спільного підприємства на базі ВО «Південний машинобудівний завод ім. Макарова»; будівництво автодоріг Львів – Краковець та Одеса – Рені; реконструкція та будівництво Великої кільцевої дороги навколо Києва. До того ж перелічено конкретні потенційні компанії-учасниці цих проектів з китайської сторони (*Інвестгазета. – 2010. – № 34–35. – С. 17*).

У потенційній зацікавленості Китаю в реалізації зазначених вище проектів, дійсно, можна не сумніватися. Питання, мабуть, усе-таки полягає в узгодженні взаємоприйнятних конкретних умов двостороннього співробітництва щодо кожного із зазначених вище проектів.

Експерти звертають увагу на наявність певного потенціалу українсько-китайського співробітництва в аграрному секторі. Щоправда, на відміну від інших секторів економіки до укладання конкретних угод на міжнародному рівні тут поки не дійшло. Хіба що у ЗМІ з'явилися повідомлення про можливість поставки до України з Китаю партії гречки в обсязі 20 тис. т. Але через відсутність інформації про конкретні умови реалізації такої двосторонньої угоди експерти по-різному оцінюють її доцільність для України, для вітчизняних аграріїв зокрема.

Тим часом український агробізнес намагається самотужки освоювати перспективний китайський ринок. Повідомляється, наприклад, що поточного року свою продукцію до цієї країни почали постачати вітчизняні олійно-жирові підприємства.

Утім, погляд на українсько-китайські взаємовідносини в контексті економічного співробітництва є не зовсім об'єктивним. Адже економічні відносини України й Китаю, поряд із партнерськими відносинами, охоплюють також відносини конкуренції на різних ринках. Насамперед це стосується продукції машинобудування, металургійної та хімічної промисловості.

Так, на початку вересня 2010 р. у ЗМІ з'явилося повідомлення, що «уряд Таїланду повторно ухвалив купівлю 100 українських БТР-3-1, яка була під сумнівом після відмови Німеччини продати для цих бронетранспортерів двигуни. Вітчизняний виробник цієї військової техніки виграв відповідний тендер, потіснивши конкурентів з Канади, Росії та Китаю.

У Перу ж почалися випробування спільного українсько-перуанського танка Tifon-2, заблокувавши таким чином продаж цій країні танків китайського виробництва. Раніше Перу передбачала придбати китайські танки MBT-2000, споряджені українським двигуном. Але українська сторона не дала згоди на реекспорт власних двигунів, що й стало на перешкоді укладанню перуано-китайської угоди. Доречно зауважити, що зазначена модель китайської військової техніки використовувалася для розробки спільно з Пакистаном танка, відомого під назвою Al Khalid.

Доволі гострою є й конкуренція українських та китайських підприємств на світовому ринку чорних металів. Китайці, наприклад, з початку 2000-х років практично витіснили українських металургів з ринку Південно-Східної Азії. За повідомленнями ЗМІ, Україна й Китай також конкурують на ринку металургійної продукції країн Близького Сходу.

Слід згадати, що українські й китайські підприємства виступають конкурентами на ринках продукції хімічної промисловості. Ідеться, зокрема, про постачання мінеральних добрив до Індії та деяких інших країн. Щоправда, сприятливі останнім часом умови для українських хімічних підприємств на ринках мінеральних добрив є більшою мірою не заслугою вітчизняного бізнесу, а наслідком запровадження найближчим часом експортного мита для китайських виробників мінеральних добрив з метою їх переорієнтації на внутрішній ринок цієї країни.

Говорячи про конкурентні відносини в українсько-китайських економічних відносинах не можна не згадати про експансію на ринок України товарів китайської легкої промисловості. Зокрема, експерти звертають увагу на те, що китайський одяг завозиться в Україну за заниженою митною вартістю та ще й приватними підприємцями з мінімальним рівнем оподаткування. Тому конкурувати українським підприємствам легкої промисловості на нашому ж національному ринку з китайським імпортом украй складно.

Таким чином, галузевий аналіз двосторонніх відносин, як і аналіз двосторонньої торгівлі, демонструє складність українсько-китайських економічних взаємозв'язків, наявність у них певних несприятливих тенденцій і проблем, причому іноді вельми загрозливих. Тому задля оцінки перспектив розвитку українсько-китайських економічних відносин ми і звернемося до аналізу проблем цієї сфери. Причому спробуємо зробити це з урахуванням більш широкого міжнародного контексту, ніж суто двосторонні відносини.

4. Проблеми розвитку українсько-китайських економічних відносин

Адекватна оцінка перспектив розвитку українсько-китайських економічних відносин передбачає аналіз проблем, що ці відносини супроводжують. А зазначені проблеми можуть виникати через:

- розбіжності в стратегічних цілях та очікуваннях суб'єктів двосторонніх відносин;
- різний економічний та політичний потенціал двох країн, українських та китайських підприємств, компаній;
- вплив, можливо, навіть потенційний, інших суб'єктів міжнародних економічних і політичних відносин.

Проведений вище аналіз дає можливість точніше окреслити ці проблеми, зони їх можливого поширення, а отже – і краще визначити перспективи розвитку українсько-китайських економічних відносин.

Зокрема, аналіз галузевої структури українсько-китайських економічних відносин дає підстави стверджувати, що в економічному плані Україна цікавить Китай як діловий партнер, що може сприяти ряду проблем китайської економіки. Насамперед ідеться про постачання технологій товарів і послуг, необхідних для ефективного розвитку. Згадаймо про інтерес китайців до українського літакобудування, видобутку марганцевої руди та виплавки марганцю, освоєння нафтогазових родовищ Азово-Чорноморського шельфу, що підтвердилося нещодавніми двосторонніми контактами.

Причому, з боку Китаю основний акцент, мабуть, все-таки робиться на отримання технологій. Видається, що Китай прагне не стільки закуповувати в Україні готові літаки та отримувати регулярний та якісний супровід наявного в нього парку літаків типу «АН», скільки за допомогою української сторони налагодити власне літакобудування.

Адже, враховуючи величезну територію, численне населення та масштаби швидкозростаючої економіки Китаю, неважко зрозуміти, що ця країна є величезним ринком для продукції літакобудування й авіаційної галузі в цілому. А традиції державного управління переконують у тому, що політичне керівництво і влада цієї країни прагнуть до максимально можливого й водночас економічно ефективного самозабезпечення в такій стратегічно важ-

ливій сфері, як літакобудування. Тому не виключено, що після отримання від України технологій, обладнання, знань та набуття власного досвіду, необхідного для розвитку національного літакобудування, Китай намагатиметься значно обмежити присутність українських літакобудівників на власному внутрішньому ринку.

Не виключено, що аналогічний сценарій може розглядатися Китаєм і стосовно співробітництва з Україною і в космічній сфері.

Як джерело сировини, напівфабрикатів чи навіть продовольства Україна, мабуть, все-таки менш цікава Китаю, ніж як постачальник продукції машинобудування та відповідних «ноу-хау». Хоча, і як постачальники сировини українські підприємства можуть відіграти позитивну роль в економіці Китаю. Зокрема, можна згадати про нещодавні поставки української залізничної сировини до Китаю, коли китайські виробники стали конфліктувати з іншими постачальниками залізничної сировини на світовий ринок.

Важливим регіоном для Китаю є Україна і як ринок збуту китайських товарів, що підтверджується, зокрема, проведенням вище аналізом статистичних даних, що відображають динаміку двосторонньої торгівлі. Але ця значущість Української держави для розвитку китайської економіки визначається, очевидно, не лише масштабами українського ринку, а й впливом ряду інших чинників.

Наприклад, на українському ринку китайські виробники можуть не лише продавати свої товари, а й напрацьовувати позитивну репутацію цих товарів для подальшої експансії на ринках інших країн. Особливо важливо це для технічно складної продукції, як, наприклад, самопідйомні бурові установки для видобутку нафти і газу, про постачання яких в Україну йшлося вище.

Тому зацікавленість Китаю в розвитку ділових відносин з Україною з метою його економічної експансії в країнах СНД та Європейського Союзу доцільно розглядати не лише в суто транспортно-географічному аспекті, а й більш широко, з позицій, так би мовити, підходу китайської сторони до України як «експериментальної бази» та «маркетингового трампліну» в просуванні китайських товарів і послуг у суміжних з Українською державою макрорегіонах.

У цьому ж контексті економічні відносини з Україною можуть розглядатися Китаєм як його протизвага відносинам з деякими іншими державами. Так, за інформацією СІПРІ, Китай, на який у 2005–2009 рр. припадало 9 % від світового обсягу імпорту озброєнь, 89 % від загального обсягу таких своїх закордонних закупівель здійснював у Росії, а в Україні – лише 3 %. Як бачимо, певний простір для просування продукції українського ВПК на китайський ринок озброєнь існує. Правда, тут приховуються й перспективи певних конфліктів для українських суб'єктів підприємництва на міжнародних ринках.

Можна також припустити, що доволі значний вплив на експансію китайських товаровиробників в Україні відіграє притаманна китайському суспільству психологія «економічного націоналізму». Тобто підтримка державною владою Китаю закордонної експансії національних товаровиробників набуває

важливого внутрішньополітичного значення для цієї країни. Тому навряд чи Україні вдасться доволі легко обмежити експансію ряду китайських товарів на свій внутрішній ринок. Зокрема, що стосується такої болючої для вітчизняної легкої промисловості проблеми, як імпорт великих обсягів китайських товарів конкурентів.

До того ж сама по собі психологія китайського «економічного націоналізму» може значно ускладнити для України завдання досягнення кращого балансу двосторонньої торгівлі. Адже структура українсько-китайської торгівлі та співвідношення економічних потенціалів двох країн більш-менш реалістичним завданням української міжнародної економічної політики роблять, принаймні у найближчому майбутньому, хіба що значне скорочення від'ємного сальдо України в торгівлі з Китаєм.

Зазначимо, що китайська експансія на український ринок може сприяти розширенню фактично вже існуючої, так би мовити, зони конфлікту українського та китайського бізнесу. Це демонструє проведений вище галузевий аналіз нових напрямів двостороннього економічного співробітництва.

Згадаймо, що згідно з умовами угоди між Мінпаливенерго України, ДАТ «Чорноморнафтогаз» і китайською Національною експертно-імпоротною корпорацією точного машинобудування СРМІЕС щодо будівництва на території Китаю та поставки до України СПБУ серії Super M2 українським суднобудівним підприємствам не варто розраховувати на отримання підрядних робіт, які передбачались раніше.

Так само китайські інвестиції в розвиток портової інфраструктури Миколаєва, по суті, «ставлять хрест» на деяких інших аналітичних проектах. У цьому контексті оглядачі ділових ЗМІ вказують на проект будівництва порту в Очакові, презентований свого часу «Смарт-холдингом» російського бізнесмена В. Новинського. Освоєння китайськими підприємцями родовищ марганцевих руд у Запорізькій області суперечить інтересам групи «Приват».

Хоча поява подібних бізнес-конфліктів може мати й позитивні моменти для розвитку української економіки. Утім, їх потенціал обов'язково треба враховувати в процесі державного управління вітчизняною економікою.

Що ж стосується цілей української економічної політики у відносинах з Китаєм, то вони доволі чітко викристалізуються за двома напрямками. Китай розглядається як високоперспективний ринок збуту вітчизняних товарів і потужне джерело інвестицій в українську економіку. Таким чином, економічне партнерство з Китаєм, на думку деяких експертів, може стати потужним каталізатором розвитку української економіки. Зокрема, заступник директора Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАК України В. Новицький вважає: «Сьогодні Україна перетворюється на своєрідний хвіст до економіки Китаю. Якщо раніше Україна дійсно могла проводити самостійну, незалежну технологічну політику, то сьогодні Китай виступає як локотив, який може потягнути за собою українську економіку».

О. Коваль на сторінках «Дзеркала тижня» зазначає: «Є ризик, що Київ повторить свою попередню помилку, коли Китай з Україною отримував практично все, що йому було потрібно, причому зі значними порівняно зі світовими цінами знижками, а у відповідь ділився лише дещицею. Це, знову ж таки, відбувалося й досі відбувається через відсутність в українських чиновників розуміння й уявлення про те, що зв'язки з Китаєм можуть дати їхній власній країні, а не їм особисто» (*Дзеркало тижня. – 2010. – № 31. – С. 5*).

Водночас серед вітчизняних політиків, журналістів, а подекуди й бізнесменів доволі поширений погляд на Китай як на потенційно величезне, майже безмежне джерело інвестицій в українську економіку. Утім, такий погляд хибний через ряд обставин, хоча він значною мірою базується на інформації про високий ступінь зовнішньоекономічної активності та величезні золотовалютні резерви Китаю.

Насамперед, будь-які повноцінні гроші (тобто такі, що не потерпають від швидкого знецінення) – дефіцитний ресурс, особливо за наявності амбітних економічних та політичних цілей, які ставить перед собою правляча еліта Китаю.

По-друге, накопичення вітчизняних валютних резервів Китаю є результатом його експортно орієнтованої політики та заниженого курсу національної валюти – юаня. Зміни у фіскальній та монетарній політиці США, що спричинить зниження обмінного курсу американського долара, відповідно, призведуть до знецінення валютних резервів Китаю. Та й конфлікт багатьох розвинутих країн, особливо США, з Китаєм з приводу заниження курсу юаня все ще стоїть на порядку денному міжнародних економічних відносин. Китайський юань не є вільноконвертованою валютою світового рівня. Тому, навіть якби керівництво Китаю захотіло, воно не змогло б вирішити внутрішні проблеми своєї країни за рахунок значного збільшення емісії юаня без прив'язки до економічної політики розвинутих країн, як це доволі часто роблять США.

По-третє, зміна державної економічної політики Китаю, до останнього часу значною мірою зорієнтованої на потреби експорту, на підтримку розвитку внутрішнього ринку цієї країни збільшує відповідно потреби Китаю у власних інвестиційних ресурсах.

Водночас отримання результатів від реального (а не так званого фіктивного) інвестування, тобто капітальних вкладень у реальний сектор економіки, – процес довготривалий. Розраховувати ж на швидке повернення фінансових ресурсів, спрямованих на капітальні вкладення, не доводиться. Також негативний вплив на інвестиційні можливості китайських підприємств справила й нещодавня світова фінансова криза. У ЗМІ з'явилися повідомлення про дефіцит коштів у китайських банків, що намагаються відновити фінансові ресурси, оскільки у 2009 р. ці банки надали кредити на загальну суму 1,4 трлн дол. Тому цілком імовірно, що інвестиційний потенціал китайських

підприємств (включаючи банки) і держави, як суб'єктів міжнародних економічних відносин, найближчими роками може значно скоротитися.

Крім того, варто мати на увазі, що Китай входить до першої десятки держав світу за обсягами державного боргу. Цей борг сягнув 0,96 трлн дол. Хоча це в 10 разів менше, ніж у США, і майже в 11 разів менше, ніж в Японії, утім китайський юань у світовій ієрархії валют – це не долар США і, навіть не японська ена. Доречно зауважити, що у Великій Британії, грошова одиниця якої – фунт стерлінгів – є однією з чотирьох валют, на яких базується розрахунок спеціальних прав запозичень Міжнародного валютного фонду, державний борг лише в 1,7 раза більший, ніж у Китаю. Таким чином, звичайний державний борг та зміна пріоритетів китайської державної економічної політики зі стимулювання експорту на розвиток внутрішнього китайського ринку є чинниками, що обмежують можливості державних інвестицій Китаю щодо інвестиційної експансії на міжнародних ринках, включаючи відносини з Україною. Тобто нинішні очікування вітчизняних політиків, чиновників і бізнесменів щодо величини майбутніх інвестицій та кредитів з Китаю в Україну можуть виявитися надто оптимістичними.

Утім, зазначають оглядачі деяких аналітичних видань, «досвід роботи китайських компаній у Центральній та Південно-Східній Азії, Африці, Латинській Америці показує, що під свої інвестиції китайці люблять привозити і власний персонал – принаймні інженерно-технічних працівників. Якщо їх виявиться надто багато, ситуація може перерости в соціальну проблему і стати чинником посилення ксенофобії, як це відбувається в Росії та Казахстані. Захищати ж своїх Пекін звик навіть тоді, коли йдеться про людей із сумнівною репутацією. Проте в будь-якому випадку потепління відносин з Китаєм передбачає і наплив вихідців з цієї країни». Як бачимо, попри їх позитив, китайські інвестиції в українську економіку можуть супроводжуватися й негативними соціально-економічними наслідками для України.

До того ж вище зазначалося, що значний вплив на двосторонні економічні відносини України й Китаю можуть справляти їх відносини з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Це пов'язано як зі ступенем впливу таких суб'єктів на міжнародній арені, так і з географічним положенням України й Китаю. У першому випадку йдеться про таких впливових суб'єктів міжнародних відносин, як США, ЄС, Росія, МВФ тощо. У другому – про відносини з країнами, що формують географічне оточення щодо України й Китаю.

На українсько-китайські відносини навряд чи напряму істотно впливатимуть відносини цих двох держав із США та МВФ. Адже Китай сам по собі ніяк не може вплинути на рішення США щодо розвитку кредитних відносин України та МВФ. Китайська ж економічна експансія в Україні та суміжних з нею державах може виявитися навіть на користь американської політики з формування антикитайських настроїв у системі міжнародних політичних та економічних відносин. В ЄС українсько-китайські економічні відносини можуть викликати занепо-

коєння – насамперед, у контексті формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Особливо в тому випадку, якщо українська територія використовуватиметься китайцями для незначного доопрацювання своєї продукції з подальшим експортом в країни ЄС формально вже як українських товарів. У цьому випадку можливе погіршення відносин України з ЄС. Проте використання китайськими підприємствами території України для кращого транспортування товарів до Європи не створює підстав, принаймні законних, для погіршення відносин України з державами ЄС.

Значно складнішими є економічні відносини в «трикутнику» Україна – Китай – Росія, навіть попри формально дружні, добросусідські відносини Росії та Китаю. Адже, як зазначив один з провідних російських фахівців з вивчення Китаю, полковник радянської військової розвідки А. Дев'ятов, «динаміка російсько-китайських відносин при збереженні враження “вічної дружби” по формі має тенденцію до загострення по суті» (<http://www.ng.ru/idea/s/2010/10>. – 11). Тому, по-перше, цілком логічно припустити, що принаймні частина російського політикуму та бізнесу може розцінити поглиблення українсько-китайських економічних відносин як спробу України послабити в цілому вплив Росії на українську економіку. Наприклад, через зменшення потреби України в російських кредитах, у тому числі й через заміщення частини російських кредитів на китайські. А відтак – послаблення фінансової залежності України від Росії. Росія та Україна певною мірою можуть бути конкурентами у сфері надання китайським підприємствам послуг з транзиту їх товарів до країн Європи, Середземномор'я.

Утім, мабуть, найбільше турбуватимуть Росію українсько-китайські відносини в галузі машинобудування, ВПК, у сфері високих технологій. У ЗМІ перераховується ряд українсько-китайських угод у сфері ВПК. Ідеться, зокрема, про спорудження Україною для Китаю десантних кораблів на повітряній подушці, поставки моторно-трансмійних відділень з двигуном 6 ТД-2 до китайсько-пакистанського танку МВТ-2000 та двигунів АЖ-222 виробництва ВАТ «Мотор Січ» для китайського навчально-тренувального літака L-15 (який є варіантом російського ЯК-130).

М. Самусь із Центру дослідження армії, конверсії та розброєння зазначає, що «всі перераховані напрями співпраці України і Китаю зі створення нових озброєнь вступають у пряму конкуренцію з російськими амбіціями на зовнішніх збройових ринках. Китай поступово і дедалі більш явно наступає на п'яти “Рособоронекспорту” в країнах традиційного російського експорту спеціальної продукції... Головне ж, що українські технології дають китайській оборонній продукції можливість скласти не лише цінову, а й якісну конкуренцію російській. І це не може не турбувати керівництво Росії».

Крім того, Росія може виступати конкурентом України, пропонуючи свою територію з її транспортною інфраструктурою як плацдарм для китайської економічної експансії в країнах СНД та ЄС. Таким самим конкурентом Ук-

раїни, що виступає в ролі плацдарму китайської економічної експансії в країнах СНД і ЄС, хоча і у значно менших масштабах, ніж Росія, є й Білорусь. Адже білоруська влада, за повідомленнями ЗМІ, отримала обіцянки Китаю про надання кредитів на суму 15 млрд дол. США. Як бачимо, Китай намагається зіграти на конкуренції України, Росії та Білорусі за інвестиції та кредити на умовах найвигідніших для реалізації власної економічної політики на макрорегіональному та глобальному рівнях.

Треба також враховувати ймовірність такого сценарію, коли перебіг українсько-китайських економічних відносин США, ЄС та Росія використовуватимуть у своїх інтересах, як підставку для антиукраїнських пропагандистських кампаній, інформаційно-психологічних операцій проти України.

Таким чином, перспективи розвитку українсько-китайських економічних відносин вельми неоднозначні. Вони несуть у собі і потенційно позитивні, і потенційно негативні тенденції розвитку української економіки.

З метою поліпшення торговельного та платіжного балансів України доцільно проводити роботу з радикального скорочення від'ємного сальдо двосторонньої українсько-китайської торгівлі. У цьому контексті необхідно прагнути максимально збільшити експорт до Китаю продукції вітчизняного машинобудування за умов одночасного жорсткого державного контролю за експортом українських патентів, ліцензій та ноу-хау. В інтересах національної безпеки України продаж Китаю патентів, ліцензій та ноу-хау не повинен призводити до зниження чи навіть втрати конкурентоспроможності українських підприємств на внутрішньому та міжнародних ринках. Тому в економічних відносинах з Китаєм експорт українських товарів повинен мати значний пріоритет над експортом українських патентів, ліцензій та ноу-хау.

Використовуючи механізми регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ, доцільно вживати заходів з оптимізації структури імпорту китайських товарів в Україні, прагнути до обмеження негативного впливу імпорту китайських товарів на розвиток української економіки.

Виходячи з національних інтересів, доцільно визначити пріоритетні напрями залучення китайських інвестицій в українську економіку та встановити жорсткий державний контроль над цим процесом. Цей процес потребує постійного моніторингу та регулярного аналізу (*Матеріал підготовлений з використанням таких джерел інформації: Дзеркало тижня. – 2010. – № 31–33, 36; Інвестгазета. – 2008. – № 45; 2010. – № 11, 15, 20, 25, 34–35, 44; Україна молода. – 2010. – № 164; ИноСМИ (<http://www.inosmi.ru>); Корреспондент.net (<http://korrespondent.net>); Минфин.com.ua (<http://minfin.com.ua>); Независимая газета (<http://www.ng.ru>); ООО «Укр.-Китай Коммуникейшин» (<http://ukrchina.com>); Радио «Свобода» (<http://svobodanews.ru>); Росбалт.RU (<http://www.rosbalt.ru>); Jarex (<http://www.iarex.ru>); NEWZZ.IN.UA (<http://nnewzz.in.ua>); The Epoch Times Украина (www.epochtimes.com.ua).*

Акции протеста предпринимателей против Налогового кодекса: итоги, уроки и... перспективы?

Новый Налоговый кодекс, принятый украинским парламентом 18 ноября, еще на стадии разработки вызвал ряд неоднозначных оценок как со стороны оппозиционных политических сил, так и со стороны самих налогоплательщиков – представителей малого и среднего бизнеса, чьи интересы с введением в действие документа оказались бы в определенной степени ущемлены.

Кодекс вызвал волну массовых акций протеста по всей стране. Требуя от Президента наложения вето на утвержденный парламентом документ, участники акций заявляли о своей инициативе проведения Всеукраинского референдума о досрочном прекращении полномочий Президента Украины и Верховной Рады.

Основными требованиями участников акций протеста стали: отказ от введения дифференцированной ставки единого налога по регионам, отмена сокращения перечня видов предпринимательской деятельности, подлежащих упрощенному налогообложению, введение ограниченного числа рабочих по найму, неповышение порога единого налога, а также нововведений, касающихся пенсионных отчислений.

Президент В. Янукович, в свою очередь, заявил, что решение о подписании или ветоировании Налогового кодекса будет принято лишь после соответствующего заключения экспертов. При этом он поручил обеспечить при анализе спорных положений кодекса защиту прав субъектов предпринимательской деятельности, чтобы не допустить их нарушения. Отметим, что Премьер-министр Н. Азаров выразил свое удовлетворение по поводу митингов и заявил, что акции протеста свидетельствуют о наличии в Украине демократии. Кроме того, со стороны представителей Партии регионов звучали прогнозы, что В. Янукович наложит вето на Налоговый кодекс, если не будет найден компромиссный вариант, устраивающий как предпринимателей, так и правительство.

По словам Президента, в дискуссии вокруг Налогового кодекса присутствует «большая политическая составляющая». При этом, несмотря на различные точки зрения на представленный документ, дискуссия подтверждает необходимость определения приоритетов, объединяющих большинство людей. «Когда говорят, что в Украине существует притеснение демократии, – нужно приехать в Киев, посмотреть на экраны телевизоров, почитать газеты и выяснить, что на улице постоянно идут демократические процессы. Я не хочу сказать, что мне это нравится. Безусловно, я хотел бы, чтобы любые вопросы, ко-

торые мы рассматриваем, сначала проходили широкое общественное обсуждение», – заявил В. Янукович. В то же время он подчеркнул, что от упрощенной системы налогообложения власть все-таки будет постепенно отходить. В дальнейшем планируется переводить страну на такую систему налогообложения, «которая будет мотивировать рост реальной экономики и выводить украинскую экономику из тени». «Поэтому мотивации мы будем для упрощенцев создавать обязательно. Но они должны к тому готовиться, что, в конце концов, придет то время, когда нужно будет переходить на реальный учет. И мы это обязательно сделаем», – заявил Президент.

Акции протеста против нового Налогового кодекса, объявленные организаторами бессрочными, проходили в течение более чем двух недель фактически во всех крупных городах Украины. Наиболее массовые мероприятия прошли в Киеве на майдане Незалежности.

В итоге Налоговый кодекс был ветирован, а затем принят парламентом в новой редакции и подписан Президентом.

В ночь на 3 декабря коммунальные службы по решению суда и под охраной милиции демонтировали палаточный городок участников акции на Майдане.

По данным Национальной Федерации профсоюзов Украины во всеукраинской акции протеста против принятия Налогового кодекса в общей сложности приняли участие более 800 тыс. человек. Так, акция протеста, начавшаяся 22 ноября в Киеве, объединила около 80 тыс. участников. В то же время аналогичные митинги прошли практически во всех областных центрах, а также других городах Украины, в частности, в Бердянске, Кременчуге, Мариуполе, Каменец-Подольском, Красноперекопске (АРК), Кривом Роге, Лозовой (Харьковской области), Славути (Хмельницкой области), Мелитополе, Чугуеве. Протесты прошли в более чем 70 городах по всей стране, участие в них приняли около 750 тыс. граждан.

Одной из важных особенностей состоявшихся акций стало то, что они не превратились в традиционные протестные митинги оппозиции, будучи в значительной степени инициированы снизу. Кроме того, протестная активность в этот раз не ограничилась столицей, охватив большинство крупных городов Украины, независимо от электоральных предпочтений жителей различных регионов. Хотя, разумеется, региональные акции были намного малочисленнее многотысячных киевских митингов.

Так, протесты были поддержаны в Крыму, где Партия регионов занимает лидирующие позиции по итогам всех последних выборов. В частности, СМИ сообщили о поддержке предпринимателями Севастополя требований, выдвинутых участниками Всеукраинской акции протеста против подписания Президентом принятого Верховной Радой Налогового кодекса. В обращении севастопольских предпринимателей к Президенту В. Януковичу отмечается: «Мы также, как и собравшиеся в Киеве, требуем от Президента наложения вето на Налоговый кодекс». «В случае введения в действие нового Налогового

кодекса, мы будем вынуждены защищать свое право на предпринимательскую деятельность бессрочными забастовками и акциями гражданского неповиновения», – также было сказано в документе.

В ходе пикета здания городской государственной администрации была одобрена идея создания Независимого профсоюза предпринимателей Севастополя, первым шагом к чему стало составление списков инициативных групп от функционирующих в Севастополе рынков.

Серьезность намерений крымских активистов отразилась в их готовности финансовой поддержки участников акций протеста. Так, президент Союза предпринимателей и работодателей Крыма А. Дудко заявил, что организация готова профинансировать наемников для борьбы с властью за Налоговый кодекс.

Комментируя акцию протеста против принятия Налогового кодекса в Киеве, в которой приняли участие и несколько сотен крымчан, А. Дудко спрогнозировал, что в следующий раз в столице соберется 2,5 млн человек.

«Эти люди готовы на свои деньги финансировать будущее своей страны. Платить честно налоги, но при разумных законах ... Эти люди в любой момент готовы найти по 1 тыс., 2 тыс. долл. для того, чтобы профинансировать профессионалов для борьбы за их права, а это около 7 млрд долл. На эти деньги можно легионы французские нанять, чтобы охладить слишком горячие головы, которые захотят бороться с народом», – заявил предприниматель, подчеркнув, что не призывает никого к подобным действиям, но вполне допускает такой вариант развития событий.

В Запорожье в митингах возле областной государственной администрации приняли участие около 4 тыс. человек. Участники акции, многие из которых представляли союз предпринимателей «Ника», организовали сбор подписей с требованиями отставки Премьер-министра Н. Азарова и ветоирования Президентом Налогового кодекса.

Аналогичная акция прошла у здания областной государственной администрации Донецка. Митингующие призвали местные власти добиваться от Президента Украины вето к принятому Налоговому кодексу, а также распустить Верховную Раду Украины. «Мы призываем депутатов местных советов прислушаться к сотням тысяч людей, которые сегодня на площадях страны протестуют против принятия Налогового кодекса... Мы требуем распустить Верховную Раду Украины, принимающую драконовские законы», – сказано в резолюции митинга.

Митинги также прошли возле Одесской и Житомирской облгосадминистраций. Протест против налогового кодекса был поддержан и в Чернигове.

Не допустить подписания Президентом Налогового кодекса требовали также предприниматели Полтавы. Около 300 предпринимателей собрались под стенами Полтавского горсовета, чтобы передать руководителям города требование внести на рассмотрение внеочередной сессии городского совета вопрос

о недопустимости подписания Президентом Налогового Кодекса. Также они требовали создать центр защиты прав налогоплательщиков, который в случае подписания кодекса обеспечит защиту законных прав предпринимателей в отношениях с налоговой и другими контролирующими органами.

Несколько тысяч предпринимателей митинговали на площади Свободы в Харькове. При этом акция против налогового кодекса совпала с протестами против объявления победителем на выборах мэра города Г. Кернеса. Представители политических партий и общественных организаций, политики и предприниматели, выступающие на митинге, подчеркивали нелегитимность городской власти и призывали демократические силы к единению в борьбе за права граждан. Представители предпринимателей и оппозиции разделили одну сцену, выступали по очереди.

В Черкассах колонна из более чем 30-ти легковых автомобилей ездил по центральным улицам города с лозунгом «Нет – Налоговому кодексу». По окончании акции инициативная группа передала председателю Черкасской облгосадминистрации резолюцию для Президента с требованием ветоировать Налоговый кодекс и в дальнейшем, при его рассмотрении и разработке, учитывать мнение представителей малого и среднего бизнеса, провести настоящее общественное обсуждение.

В Сумах около тыс. предпринимателей провели митинг против подписания Налогового кодекса возле Сумской облгосадминистрации. Участники митинга в своих выступлениях выразили несогласие с принятым Налоговым кодексом и заявили о намерении начать сбор подписей за проведение референдума по роспуску Верховной Рады и отставке Президента В. Януковича в случае подписания им кодекса. Также они потребовали увольнения главы правительства Н. Азарова и председателя Госкомпредпринимательства М. Бродского.

Пикет облгосадминистрации также организовали предприниматели Тернополя. В своих выступлениях они критиковали положения нового Налогового кодекса, который, по их словам, приведет к свертыванию их бизнеса. У многих участников акции на рукавах или сумках были повязаны зеленые ленты. По словам председателя профсоюза предпринимателей Тернопольского центрального рынка Н. Шоломейчук, с этими лентами люди ежедневно ходят по городу, такие же ленты повязаны на рабочих месяцах предпринимателей, на автомобилях. «Таким способом мы решили показать, что протестуем против Налогового кодекса не только когда стоим под облгосадминистрацией. Ленты зеленые, поскольку это цвет верховенства права и Божьего благословения», – объяснила она. Кроме того, в знак протеста против Налогового кодекса предприниматели Тернополя перекрыли дорогу, ведущую из города в южном направлении. «Люди не выдержали, потому что видят, что мирными действиями нельзя добиться справедливости. Власть нас не слышит и не видит, она нас игнорирует. Разве же такие люди во власти могут представлять наши интересы?» – заявила Н. Шоломейчук.

По несколько тысяч предпринимателей пикетировали облгосадминистрации во Львове, Ровно, Черновцах.

В Ивано-Франковске протестующие помимо лозунгов «Нет – Налоговому кодексу» держали также партийные флаги ВО «Свобода», БЮТ, «Фронта змін», Европейской партии Украины, Конгресса украинских националистов, Нашей Украины. К участникам акции обратился председатель Ивано-Франковского облсовета А. Сыч, который зачитал обращение облсовета к Президенту с требованием ветировать Налоговый кодекс и приступить к разработке нового налогового законодательства. «Мы поддерживаем ваши требования и поддерживаем ваше конституционное право добиваться своего... Защищая свои права, делайте это законно. Тем более, что вы стоите под знаменами тех политических сил, которые на сегодняшний день пытаются вернуть политическую ситуацию в нашей области так, чтобы она была на пользу каждому жителю нашего края», – отметил он.

Как отмечают эксперты, акции протеста против Налогового кодекса из социально-экономической плоскости довольно быстро перешли в политическую, демонстрируя вполне логичное желание оппозиции максимально выгодно для себя использовать в значительной степени инициированный снизу протест. Таким образом лозунги о ветировании кодекса дополнились требованиями отставки Президента и роспуска парламента. Такое изменение вектора общественного протеста стало причиной обострения противоречий в среде протестующих, что выразилось в неопределенности по поводу сроков и форм дальнейшей борьбы – часть участников акций не поддержала идею бессрочной акции с политическими требованиями.

Так, один из координаторов акции протеста предпринимателей против Налогового кодекса – Национальный координационный совет предпринимателей Украины (НКСПУ) – выступил против возобновления акции протеста 6 декабря на мМайдане Незалежности в Киеве под руководством генерального координатора общественного движения «Общее дело» А. Данилюка, который призвал политические партии присоединиться к митингу предпринимателей поскольку, по его мнению, протест уже давно перешел в политическую плоскость и самое время заручиться поддержкой оппозиции.

«Мы никого не останавливаем, потому что это волеизъявление людей. Но мы категорически против политизации этого процесса», – сообщил член совета В. Дорош накануне акции. Он подчеркнул, что в этой акции планируется участие всех оппозиционных политических сил, а координационный совет предпринимателей отстаивает в первую очередь экономические интересы предпринимателей и не хочет вмешиваться в политику. В. Дорош также добавил, что совет не отказывается от такой формы борьбы, как акции протеста, но пока считает нецелесообразным их проведение. Он отметил, что работа совета будет сконцентрирована в регионах, где, в частности, будет вестись разъяснительная работа среди предпринимателей о неприемлемости измененного

Налогового кодекса. В то же время среди требований сторонников НКСПУ он назвал отставку правительства и выборы 2011 г.

Другой представитель НКСПУ М. Свистович сообщил, что совет «официально разошелся» с той частью предпринимателей, которые не выступают за отставку правительства и за перевыборы Верховной Рады. При этом он отметил, что НКСПУ не планирует продолжать акцию на Майдане, но намерен начать разъяснительную работу с предпринимателями в регионах. «Сейчас мы не созываем народ на понедельник на акцию. Мы не отказываемся от акций протеста, но мы добавляем новые формы, то есть мы идем в регионы и проводим разъяснительную работу с людьми, как собственно и в Киеве. Разъяснительную работу относительно того, что это вето Президента на самом деле не вето, а всего лишь изменения и дополнения в Налоговый кодекс, и нас это не устраивает. Даже те позитивы, которых мы добились, – это слишком мало» – заявил М. Свистович. Он подчеркнул, что НКСПУ против политизации акций протеста предпринимателей, именно по этой причине не призвала предпринимателей продолжить акции протеста 6 декабря.

Комментируя сложившуюся ситуацию, народный депутат от БЮТ Н. Королевская не исключила, что неопределенность в лагере митингующих спровоцирована властями для раскола протестного движения. При этом Н. Королевская заявила, что «недоразумение – это элемент дискуссии в лагере митингующих, которые в конце концов придут к общему мнению».

«Желающих примазаться к одной из первых за последнее время самоорганизованных акций гражданского неповиновения будет немало. Симптоматично, что от имени предпринимателей пытаются вести диалог политики, слабо понимающие проблематику Налоговой реформы», – так расценил рост политизированности протестных акций заместитель директора Агентства моделирования ситуаций А. Голобуцкий. В то же время, по его мнению, для эффективного завершения переговорного процесса предприниматели все равно вынуждены будут искать помощи в качестве посредников со стороны уважаемых и влиятельных политиков, равно удаленных как от власти, так и от оппозиции. «Если во главу угла ставить результативное завершение переговоров, протестанты вынуждены будут обратиться к опыту ведения переговоров со стороны политиков. Однако принципиально важным будет дистанцирование таких политиков от жесткой оппозиционной риторики, их готовность искать разумный компромисс и вести профессиональную дискуссию», – заявил эксперт, подчеркнув, что стихийно организованный протест предпринимателей против Налогового кодекса со временем перерастет в новое хорошо организованное и перспективное политическое движение.

Комментируя результаты состоявшихся акций, представитель НКСПУ М. Свистович отметил, что несмотря на то, что власть не выполнила в полной мере требования протестующих, заставить ее пойти на определенные уступки удалось. «Несмотря на то, что мы не удовлетворены результатом, кото-

рый... получили, недовольны тем, что не было наложено полное вето на Налоговый кодекс и не выполнены пока другие требования, это все-таки победа. Впервые народ, выйдя массово на улицы, заставил власть отступить, но отступить частично. Но та власть, которая еще вчера нас не замечала, принимала поправки, нажимая на кнопки и не обращая внимания на людей, называя их “барыгами”, “спекулянтами”, “контрабандистами”, вынуждена была пойти на уступки и вынуждена была хоть что-то сделать, чтобы успокоить этих людей» – заявил координатор акции.

По прогнозам НКСПУ, после новогодних праздников акции будут продолжены. «Когда наступит январь месяц, февраль, это все (Налоговый кодекс) начнет вступать в действие, и... тогда уже не 10 тыс., не 15, а... 100–150, 200 тыс. человек будут выходить и отстаивать свои интересы», – заявляет В. Дорош.

О продолжении акций говорит и генеральный координатор общественного движения «Общее дело» А. Данилюк. «Это будут различные формы протеста, я думаю, что это может быть и общенациональная забастовка, и может быть то, что уже сейчас происходит – неуплата налогов», – считает он.

Однако большинство экспертов скептически расценивают возможность продолжения акций предпринимателей с выдвиганием политических требований.

По мнению политолога М. Погребинского, продолжение акции протеста с требованиями об отставке правительства и проведении выборов в Верховную Раду в 2011 г. не имеет перспектив.

«Попытки продлить протест – это уже чисто политическая акция. Тогда им (предпринимателям) нужно записываться в “Свободу” или БЮТ и дальше таким образом работать на рейтинг. Я считаю, это бесперспективно и никак не поможет предпринимателю», – заявляет эксперт. В то же время продолжение акции с политическими требованиями приведет к укреплению «позиции той части власти, которая не хотела идти вообще ни на какие компромиссы». По мнению М. Погребинского, акции не могли «напугать» власть. «То, что они пошли на компромисс, – это осознание ошибки. В. Янукович понял, что он дал неправильную оценку ситуации и отступил назад. Было бы хорошо, если бы он публично признал свою ошибку. Хотя, фактически, наложив вето, он признал ошибку, а не испугался», – считает М. Погребинский.

В продолжении акции предпринимателей с политическими требованиями, по мнению политолога, заинтересована оппозиция. «Требования об отставке правительства и перевыборах в парламент, мне кажется, это самое обычное использование справедливого протеста представителей малого бизнеса политическими группами, которые оказались на маргинеze политического поля. Это понятно, ведь у оппозиции нет концепции поведения в этих новых обстоятельствах, поэтому они и пытаются использовать этих ребят», – считает М. Погребинский.

В то же время, по мнению политолога В. Карасева, продолжения «предпринимательского Майдана» не будет, поскольку во время новогодних праздников невозможно проведение массовых акций протеста. По мнению политолога, «возможны майданчики», которые для власти не страшны. При этом эксперт считает, что предпринимателям, проводившим акцию протеста против Налогового кодекса, «не с кем связывать политическую судьбу». В их среде нет сильных лидеров, которые могли бы возглавить это движение, и именно этот факт обрекает акцию протеста на окончание. Одна из причин этого, по мнению В. Карасева, отсутствие политической альтернативы действующей власти.

Партійна позиція

Г. Булахова, мол. наук. співроб.

Всеукраїнська партія УДАР

На фоні запитів суспільства на нові політичні сили й обличчя увагу аналітиків привертає молода політична партія, яка цього року вперше взяла участь у виборах до місцевих органів влади, – «Український демократичний альянс за реформи» (УДАР). Партія УДАР була створена на базі партії «Нова країна», зареєстрованої в Мін'юсті 14 березня 2005 р. 24 квітня 2010 р. у Києві на позачерговому з'їзді партія змінила назву, статут і керівника – замість Р. Романюка її очолив В. Кличко. Заступниками голови партії були обрані В. Ковальчук та А. Палатний.

Також під час з'їзду «Українського демократичного альянсу за реформи» було сформовано політичну Раду партії, до складу якої увійшли В. Кличко, В. Ковальчук, А. Палатний, Н. Новак, Л. Парцхаладзе, І. Плачков, Я. Погарський, Р. Романюк.

Як повідомляє прес-служба Мін'юсту, у програмних цілях партії значиться сприяння формуванню політичної волі громадян і участь у розбудові в Україні відкритого громадянського суспільства на принципах свободи, самоврядування, верховенства права, керуючись принципами демократії, а також створення умов для економічного піднесення України, зростання могутності держави і добробуту громадян.

31 жовтня під час виборів до місцевих органів влади відбулося своєрідне «політичне хрещення» новоствореної партії. «Український демократичний альянс за реформи» показав хороший результат – партія В. Кличка, нарешті, вийшла за межі Києва й матиме перші невеликі фракції в місцевих радах. Причому, успіхи партії УДАР спостерігалися в різних регіонах країни, хоча

краще – у північних (Київська облрада – 12 мандатів, Чернігівські обл- та міськради – по три мандати, Житомирська міськрада – 2 мандати, загалом по облрадах регіону – 3,25 %) і центральних (Черкаська та Вінницька міськради – по два мандати) областях, менше – на Півдні (Херсонські обл- та міськрада – по два мандати, загалом в облрадах регіону 0,48 %) країни. Загалом по Україні партія УДАР показала непоганий результат по обласних радах у масштабах близько 1,3 %.

Причому, голосували за УДАР не лише в обласних центрах, а й у невеликих містах. Так, 11 % виборців м. Ніжин віддали свої голоси за партію В. Кличка УДАР (18 % – за «Батьківщину» і 12 % – за ПР). Так само несподівано УДАР переміг і в Чернігові – 6 %. Здолали бар'єр і в Прилуках. Це три найбільші міста переважно сільської області.

Ще кращою для партії виявилась ситуація на Київщині. Бровари й район – по 20 %, Бориспільський, Білоцерківський, Васильківський, Вишгородський, Обухівський, Ставищенський, Таращанський райони – близько 10 %, а Тетіївський – 15 %.

Сам же лідер УДАРу заявив, що, зважаючи на умови, в яких працювала партія, він задоволений отриманим результатом. «Ще півроку тому про нашу політичну силу ніхто не знав, її тільки-но було зареєстровано. Нас позбавили можливості брати участь у виборах поправкою про 365 днів. Лише за два місяці до початку виборчої кампанії поправку скасували. Необхідно було протягом двох місяців створити команду в регіонах і підготуватися», – зазначив В. Кличко (<http://klichko.org/news/id/136>).

Що стосується виборчого процесу, то, за словами В. Кличка, у регіонах він відбувався не зовсім спокійно, і партія УДАР відчувала на собі адміністративний тиск. Як зауважив заступник голови партії УДАР В. Ковальчук, повідомлення про факти порушень під час проведення виборів 31 жовтня надходили майже з усіх регіонів України.

Так, у Надвірнянському районі Івано-Франківської області у всіх виборчих бюлетенях багатомандатного виборчого округу назва політичної партії УДАР «Український демократичний альянс за реформи» В. Кличка була вказана не повністю, а також не були зазначені дані про першу п'ятірку кандидатів у депутати від партії. Фактично тут використали виборчі бюлетені невстановленого зразка, що завадило визначити результати волевиявлення громадян; у самому Івано-Франківську у ДВК № 57 неодноразово намагалися винести виборчі бюлетені за територію виборчої дільниці, що є протизаконним. На іншій ДВК – № 55 – двох членів дільничної виборчої комісії було помічено під час передачі іншим особам, не зареєстрованим на цій дільниці, виборчих бюлетенів. Перелік можна продовжувати.

Незважаючи на порушення, що траплялися, партії «Український демократичний альянс за реформи» вдалося показати непогані результати на виборах до місцевих органів влади.

І це при тому, що ні партія, ні кандидати не були протягом виборчої кампанії представлені на центральних каналах телебачення. Уся централізована медійна підтримка кампанії звелася до успішного боксерського поєдинку 16 жовтня і бліц-туру лідера партії після бою... Решта – робота на місцях.

У В. Кличка було небагато часу, щоб розгорнути агітацію й розповісти виборцям про свою нову політичну силу, але він постарався максимально ефективно витратити цей час, насамперед – за рахунок поїздок регіонами.

Для В. Кличка – це майже безпрограшна тактика, адже на його зустрічі з виборцями ходили цілими великими компаніями. Звісно, приходили для того, щоб на власні очі побачити великого боксера, сфотографуватися з ним, отримати автограф. Але головне, що приходили, і В. Кличку залишалось лише довести, що його варто вибирати не лише тому, що він відомий боксер, але й політик, якому можна довіряти.

Коментуючи успішний політичний дебют УДАРу, політологи звертають увагу на вдалу назву молодого політсили, яка відповідає іміджу лідера партії – успішного боксера-переможця В. Кличка – і спрямовує до громадян меседж: переможець у спорті – переможець у політиці. До того ж, така назва гармонійно сприймається з опозиційною риторикою і позицією, яку займає партія. Сам В. Кличко зазначив з приводу обраної для партії назви: «Головне, що потрібно зробити, – це перебудувати державну машину. Держава має працювати для людей, а не для окремих бізнес-груп і політичних партій. Інтереси суспільства мають бути важливішими від шкурних інтересів так званої еліти. Тому я наполягаю: в політику повинні прийти нові порядні люди, з новими підходами й ідеями, без корупційного минулого. Нам потрібно об'єднатися і завдати удару тому беззаконно, яке твориться навколо. Для цього ми й створили партію з жорсткою назвою УДАР – «Український демократичний альянс за реформи».

Привертали увагу й рекламні щити з портретом В. Кличка й гаслом «Захистили Київ – захистимо й Київщину». В іншому місці – гасло «Сила порядних людей». Фактично відбувся перенос практичного досвіду опозиційної діяльності фракції В. Кличка в Київській та суміжні області.

Задоволений «виборчим дебютом» УДАРу, його лідер ставить нове, досить амбітне, завдання успішної участі в парламентських виборах. І тут УДАР претендує на місце в одному ряду з такими політичними силами, як «Фронт змін», «Сильна Україна» та «Свобода». Опозиційна риторика та активне використання інформаційних приводів, що створюються владою (ситуація з прийняттям Податкового кодексу, питання підвищення тарифів на опалення та гарячу воду в столиці тощо), дають підстави для цілком оптимістичних оцінок виборчих перспектив партії В. Кличка.

Що стосується програми-максимум УДАРу, то, за словами його лідера, мета його команди – «створити передумови для успіху країни». «Ми хочемо об'єднати успішних, освічених, активних людей і долучити їх до управління

державою. Лише після цього в країні почнуться реальні зміни. Адже старі політики довели: вони не здатні керувати державою. Країна стала заручником відірваних від реальних проблем громадян осіб, які не прагнуть жодних змін. Але цих змін хочуть звичайні українці, і ми, політики нового покоління, маємо виправдати їхні надії», – заявив В. Кличко.

Політик та спортсмен наголосив, що запорука успіху – створення в «Альянсі» команди однодумців. «Зверніть увагу на нашу назву – в ній присутнє слово “альянс”. Об’єднання людей, які виступають за реформи. Людей, які обстоюють принципи істинної європейської демократії, а не її подоби, як ми спостерігаємо в Україні. Врешті-решт, людей, які просто люблять свою країну й готові захищати її інтереси», – сказав В. Кличко.

Відповідно до поширеного Київським міжнародним інститутом соціології прес-релізом, на сьогодні лідер УДАРу може розраховувати на молодих людей з вищою освітою, які мешкають на Заході і в Центрі України, вважають, що справи в країні йдуть у неправильному напрямі (фактично налаштовані опозиційно).

Результати голосувань свідчать, що електоральною базою партії можуть бути міста (переважно невеликі), де, власне, і точитимуться найзапекліші виборчі баталії наступної парламентської виборчої кампанії.

Правові аспекти

Н. Іванова, канд. іст. наук, мол. наук. співроб.

На шляху до вищої освіти

Спроби проведення реформи вищої школи в Україні намагалися здійснити неодноразово, і черговим кроком у цьому напрямі стало оприлюднення Міністерством освіти і науки України нової редакції закону про вищу освіту. Проект закону містить як напрацювання попередників, так і новели від діючої влади, зокрема зміни стосуватимуться фінансової автономії вузів, їх класифікації та наукових звань.

Одним з найбільш новаторських пунктів законопроекту є те, що поняття «неповна вища освіта», «базова вища освіта» та «повна вища освіта» будуть вилучені. В Україні більше не видаватимуться дипломи спеціаліста. Відтепер існуватимуть лише три освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр та магістр. Ст. 6 законопроекту прописує структуру вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст – бакалавр – магістр» та за освітньо-науковими рівнями «доктор філософії та доктор наук». Отже, підготовка та атестація кадрів відбуватиметься за вже звич-

ною для нас дворівневою системою. Також збережено схему, за якою бакалавр не вважається закінченою вищою освітою, тому особа, яка закінчила бакалаврат, у магістратуру може вступати лише на ту саму спеціальність.

Запровадження, відповідно до європейських норм, навчально-наукового ступеня «доктор філософії» – еквівалент європейському PhD (Doctor of Philosophy) з певної науки – пов'язане з усуненням розбіжностей у визнанні наукових ступенів наших науковців за кордоном. Ступінь присуджується практично у всіх наукових галузях, наприклад, доктор філософії з фізики. Продовжуючи тему науково-дослідної діяльності, треба звернути увагу на запровадження ст. 24 законопроекту поняття «дослідницького університету», яке відсутнє в чинному законі. Цей статус може бути надано Кабінетом Міністрів України національному вищому навчальному закладу за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки. Найвагомішими правами дослідницького університету є право самостійно, зауважимо – без участі Вищої атестаційної комісії, присуджувати наукові ступені доктора філософії, доктора наук та самостійно присвоювати вчені звання старшого дослідника, доцента, професора.

Національні університети отримують й інші автономні права та додаткові академічні свободи, що дасть змогу університетам приймати ефективні й об'єктивні управлінські рішення.

Вищі навчальні заклади отримують право відкривати рахунки, зокрема депозитні, у національній та іноземній валюті. Сьогодні державні заклади утримуються за кошти держбюджету, і всі їхні прибутки належать держказначейству.

Істотні зміни за проектом закону відбудуться в структурі вищих навчальних закладів. У документі пропонується ліквідувати такі типи вишів: інститут, консерваторія, технікум, училище. Консерваторії чекає реорганізація в академії, а технікуми та училища перетворюються на професійні коледжі. Інститути ж тепер будуть структурними підрозділами університетів або академій на зразок факультетів. Крім того, ст. 31 встановлює вимоги до керівників структурних підрозділів вищих навчальних закладів. Керівник інституту чи факультету (декан) повинен мати науковий ступінь, відповідно до профілю інституту (факультету). Керівник відділення повинен мати освітньо-кваліфікаційний рівень магістра, відповідно до профілю відділення і стаж педагогічної діяльності не менше, ніж п'ять років.

Отже, існуватимуть класичні університети (мінімум 6 тис. студентів денної форми навчання, вісім галузей освіти – вісім наукових спеціальностей); профільні університети (4 тис. студентів, чотири галузі освіти, три наукові спеціальності); академії (2 тис. студентів, одна–дві галузі освіти, дві наукові спеціальності), коледжі (не менше 1 тис. студентів, підготовка бакалаврів), професійні коледжі (не менше 500 студентів, підготовка молодших спеціалістів).

Законопроект не уточнює, що робити вищим навчальним закладам, які не є вузькоспеціалізованими, проте мають меншу кількість студентів, ніж визначена для статусу університету. Серед них, наприклад, Національний університет «Києво-Могилянська академія». Президент НАУКМА С. Квіт неодноразово критикував запропонований до розгляду проект закону про вищу освіту. За його словами, незважаючи на окремі позитивні пропозиції, документ не відбиває потреб модернізації національної системи вищої освіти, не враховує більшість тенденцій розвитку європейської та світової вищої школи.

Проте варто зауважити, що система функціонування в Україні понад 350 вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації себе дискредитувала, і ситуація справді потребувала змін. У разі проведення процедури структурного реформування вищих навчальних закладів їх чекають зміни в методах керування, зокрема, фінансовою діяльністю. Отже, зміна назви тягне за собою також обмеження можливостей у керуванні навчальним закладом. Можна передбачити, що процедура зміни статусу навчального закладу або об'єднання кількох вузів, навіть задля високої мети оптимізації фінансових та інтелектуальних надбань, не буде радісно сприйматися керівництвом жодного з них. Назва закладу відтепер автоматично даватиме розуміння про критерії та масштаби цієї навчальної установи, нівелюючи, таким чином, поняття рівня акредитації вузу.

Нормою, що викликала, мабуть, найбільшу кількість суперечок, є врахування під час вступу до навчального закладу балу вузу, що закріплено в ч. 1 ст. 43 законопроекту. Зауваження в експертів і батьків абітурієнтів є як до тлумачення самого поняття «бал вузу», так і до нечіткості в формулюваннях, що фактично дає можливість вузам ввести додатковий екзамен або співбесіду. Директор департаменту вищої освіти МОН Я. Болюбаш зазначив, що в нормі «йдеться про бал довузівської підготовки, тобто абітурієнт одержує цей бал, закінчуючи підготовчі курси при вузі». За його словами, ні про яке введення додаткових іспитів не йдеться. Проте безпосередніх роз'яснень того факту, що «бал вузу» – це бал за результатом підсумкової атестації довузівської підготовки, в документі немає. Також у проекті закону не прописані порядок надання вищезазначених додаткових балів вузу, їх кількість та залежність від напряму підготовки, тому, ймовірно, ці нюанси можуть змінюватися кожної вступної кампанії. Треба враховувати, що хоча правила прийому на навчання у виші і мають бути розроблені «в рамках» загальних для всіх закладів умов прийому, затверджених відомством, за проектом закону вони, все-таки, затверджуватимуться керівництвом вузу і не узгоджуватимуться з МОН.

Крім того, під час вступу до вузу тепер враховуватиметься не тільки результат зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), проходження якого за проектом закону є необхідною умовою для допуску особи до здобуття вищої освіти, а й середній бал державного документа про повну загальну середню освіту. Цей пункт викликав у суспільстві хвилю невдоволення, адже ця норма не

сприятиме зменшенню хабарництва в школах України. Звичайно, батьки будуть вимушені певним чином «стимулювати» шкільного вчителя завищити бал оцінювання предмету, який не є профільним, бо більшість старшокласників протягом останніх років зосередилися лише на профільних предметах омріяного вищого навчального закладу. Таким чином, у разі затвердження нових умов прийому ситуація виглядає не зовсім привабливою для школярів, що закінчують навчання в 2010 р.

Ще одним кроком до збільшення комерціалізації освіти в Україні експерти охрестили норму, яка дає можливість вузам самостійно встановлювати плату за навчання. Згідно зі ст. 68 проекту закону, розмір плати за весь строк навчання або надання додаткових освітніх послуг встановлюється в договорі, що укладається між вищим навчальним закладом та особою, яка навчатиметься, і може корегуватися протягом усього строку навчання на коефіцієнт інфляції за попередній календарний рік, але не частіше одного разу на рік. На думку представників Національного комітету Всеукраїнської громадянської кампанії «Молодіжна варта», це може призвести до звуження права громадян на освіту і порушення принципу доступності освіти, закріплених у Конституції. Чинний Закон «Про вищу освіту» гарантує, що протягом усього строку навчання розмір плати змінюватись не може. Член комітету київської незалежної студентської профспілки «Пряма дія» А. Мовчан заявив, що прийняття нового закону призведе до того, що навчатися у вищих навчальних закладах «зможуть тільки багаті люди».

Суперечливою також виглядає ч. 4 ст. 23, в якій говориться, що у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності кількість студентів денної форми навчання, прийнятих на перший курс за державним замовленням, повинна становити не менше ніж 50 % від загальної кількості студентів, прийнятих на навчання на перший курс. Незважаючи на те, що в чинному законі ця цифра становить лише на 1 % більше, формулювання не містить інформації щодо студентів заочної, вечірньої та екстернатної форм навчання, таким чином ставлячи під сумнів їх право на отримання безкоштовної освіти. Крім того, владні опоненти неодноразово згадували передвиборну програму Президента В. Януковича, в якій було обіцяно збільшення кількості бюджетних місць до 75 %.

Ст. 37 проекту закону про вищу освіту регламентує реалізацію студентського самоврядування. Запровадження такої норми було позитивно сприйнято студентством, проте існує думка, що законопроект значно погіршує фінансову основу діяльності органів студентського самоврядування порівняно з чинним законом. Ч. 6 зазначеної статті визначає, що «фінансовою основою студентського самоврядування є кошти вищого навчального закладу, визначені відповідно до кошторису доходів та видатків». Дуже лаконічно. Механізм виділення коштів на самоврядування та їх мінімально допустимий обсяг у нормі не прописані. Законопроект дещо розширює правову базу студентсь-

кого самоврядування, проте, на думку експертів Центру освітнього моніторингу, зовсім не передбачені права органів студентського самоврядування на громадську та суспільно-політичну діяльність. Позитивним моментом є віднесення сприяння діяльності студентського самоврядування у вищих навчальних закладах до повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки, що пропонується у ст. 17 законопроекту. Крім того, права студентів доповнені правом на оскарження дій органів управління вищих навчальних закладів та їх посадових осіб, педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Відповідною до вимог сучасності є норма ст. 52 законопроекту, яка дає дозвіл на підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників на підприємствах, в установах, організаціях, органах державної влади і місцевого самоврядування як в Україні, так і за її межами. У чинному законі проходження стажування дозволялося лише в наукових і освітньо-наукових установах.

Незважаючи на спірність багатьох положень нового проекту закону про вищу освіту, не можна ігнорувати те, що частина норм чинного закону вже застаріла. Процедура входження України до Болонського процесу та цілий ряд інших проблемних питань діяльності української вищої школи потребують нового закону. Проте, як завжди, пошук істини в українських владних коридорах ускладнений політичною смугою перешкод.

Вмістивши такі раціональні положення, як ліквідація освітнього рівня «спеціаліст», адже навчання на спеціаліста й магістра дублювалося і, закінчуючи ВНЗ, деякі випускники мали, невідомо нащо, три дипломи – бакалавра, спеціаліста і магістра, законопроект залишає за Міносвіти повноваження проводити акредитацію хоча б спеціальностей. Широко розрекламовані норми автономії вузів мають досить декларативний характер. Експерти сходяться в думці, що проект надто компромісний, і в сьгоднішніх умовах його прийняття мало б закладати основу для набагато більшого позитивного ефекту.

Питання реформування освіти

О. Карпенко, к. держ.упр., заввідділу науково-аналітичної обробки та поширення інформації в сфері освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, доцент кафедри управління документно-інформаційними комунікаціями Академії муніципального управління

Інноваційні зміни в освітній галузі Республіки Казахстан

Система освіти Республіки Казахстан (далі – РК), перебуваючи під впливом розвитку незворотних світових інноваційних процесів, опинилась у 2010 р. перед необхідністю вирішення проблем, пов'язаних з еволюціонуванням сучасного суспільства. Зростання обсягів інформації, стрімке вдосконалення засобів ІКТ, новітні виклики економічних змін потребують відповідного рівня освіти випускників навчальних закладів різних рівнів. Нові ідеї, форми, засоби, інструменти та методики щодо ефективного функціонування сучасної казахстанської освіти протягом 2010 р. активно висвітлювались ЗМІ. Найактуальнішими темами, подіями та заходами стали:

– проведення ґрунтового аналізу результатів «Державної програми розвитку освіти в Республіці Казахстан на 2005–2010 рр.», затвердженої указом президента РК від 11.10.2004 р. № 1459 [1];

– публічне обговорення в контексті реформування галузі освіти шляхів впровадження основних засад щорічного послання президента Н. Назарбаєва до народу на тему: «Нове десятиріччя – нове економічне зростання – нові можливості Казахстану»; механізмів реалізації «Стратегічного плану розвитку Республіки Казахстан до 2020 р.» (затвердженого указом президента РК від 1.02.2010 р. № 922) та інструментів здійснення «Державної програми розвитку освіти Республіки Казахстан на 2011–2020 рр.» (ухваленої 2.09.2010 р. урядом Республіки Казахстан) [2–4];

– аналіз результатів жовтневої наради-семінару 135 ректорів ВНЗ країни під головуванням міністра освіти та науки, на якому розглядалися напрями вдосконалення діяльності вищої школи [5–7];

– запровадження в закладах початкової, середньої та вищої освіти державної експериментальної освітньої програми «Самопізнання», яка заснована на відродженні загальнолюдських морально-духовних цінностей [8–10];

– вивчення досвіду інноваційної діяльності Казахського інституту менеджменту, економіки та прогнозування [11];

– реалізація програми підтримки та розвитку сільських шкіл на базі Міжнародної академії бізнесу (м. Алма-Ати) [12];

– реалізація проектів «Болашак – жастар ушін» та «Молодіжний кадровий резерв» за ініціативою Асоціації стипендіатів міжнародної стипендії президента Республіки Казахстан «Болашак» [13];

– критичне осмислення сучасного стану галузі освіти та обрання подальших напрямів: реформування, модернізації чи оновлення [14–16].

Пріоритети розвитку освіти визначено в посланні Президента Н. Назарбаєва до народу на тему: «Нове десятиріччя – Нове економічне зростання – нові можливості Казахстану», базовими серед яких є:

1. Повне охоплення дошкільним вихованням дітей (незалежно від їхнього місця проживання) шляхом реалізації програми «Балапан», у рамках якої передбачено:

– побудова нових дошкільних закладів за рахунок державних коштів та приватних інвестицій;

– відкриття державних дошкільних міні-центрів та стимулювання альтернативних приватних дитячих садків.

2. Перехід до 2020 р. системи середньої освіти на 12-річну модель навчання.

3. Формування системи професійно-технічної освіти відповідно до потреб економіки країни на базі професійних стандартів.

4. Підвищення якості освіти у ВНЗ та їх входження до рейтингів провідних університетів світу.

5. Розвиток Національної інноваційної системи, основним результатом функціонування якої стане поява нових технологій, розробок та патентів [2].

Більш детально стратегічні орієнтири розвитку галузі освіти (зокрема, роль ВНЗ у впровадженні інноваційних проектів), які сприятимуть сучасним політичним, економічним, культурним та соціально-комунікаційним перетворенням казахстанського суспільства, відображено в документі «Державна програма розвитку освіти Республіки Казахстан на 2011–2020 рр.». Але перш ніж детально розглянути основні засади подальшого розвитку системи освіти, проаналізуємо результати програми на 2005–2010 рр., виконання якої завершується в поточному році. У рік головування РК в ОБСЄ вона першою з центральноазіатських республік стала повноправним членом європейського освітнього простору, в рамках інтеграції до якого:

– реструктуризовано систему освіти шляхом завершення переходу на триступеневу модель підготовки кадрів: бакалаврат – магістратура – докторантура (PhD);

– впроваджено кредитно-модульну технологію навчання;

– започатковано проходження казахстанськими вузами спеціалізованої міжнародної акредитації освітніх програм;

– запроваджено технологію дистанційного навчання у 42 із 149 ВНЗ;

– поглиблено співпрацю із зарубіжними університетами в рамках проекту «Темпус» [1].

На думку С. Омирбаєва, директора департаменту вищої та післявузівської освіти Міністерства освіти та науки РК (далі – МОН), серед позитивних наслідків реалізації програми треба відзначити:

- підвищення академічної культури випускників навчальних закладів;
- модернізацію системи державного управління освітою за напрямом корпоративно-колегіального прийняття рішень;
- залучення (на законодавчому рівні) роботодавців до розробок державних загальнообов’язкових освітніх стандартів та спеціалізованих навчальних програм [4].

Принципи Болонського процесу, в який активно інтегрується РК, визначаються, насамперед, прозорістю діяльності ВНЗ, якістю освіти, відповідністю дипломів та наукових ступенів. Саме за цими принципами планується реформування освітньої галузі Казахстану, майбутнє якої визначено Державною програмою розвитку освіти Республіки Казахстан на 2011–2020 рр.

Основні зміни, насамперед, стосуються державного керування освітою. По-перше, під час прийняття стратегій, затвердженні бюджетів, проведенні кадрової політики буде задіяно корпоративне прийняття рішень через наглядово-підкувальні ради, які будуватимуться на принципах колегіальності, самостійності, підзвітності та відповідальності. По-друге, з метою впровадження сучасних механізмів публічного адміністрування буде організовано підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації керівництва ВНЗ. По-третє, передбачається змінити процедуру призначення на посади ректорів шляхом їхнього обрання.

Щодо функціонально-економічних змін системи освіти, то в РК планується:

- збільшення у 2–2,5 раза обсягу державного замовлення на підготовку магістрів та докторів PhD, що становитиме відповідно 5000 та 2000 осіб [5];
- зміна механізму державної атестації вузів на національну інституційну акредитацію, залишивши Міністерству освіти та науки РК лише процедуру ліцензійної перевірки;
- введення платної форми отримання «післядипломної» освіти, що сприятиме розширенню її можливостей, а доступність забезпечуватиметься завдяки створенню державної освітньої накопичувальної системи (кожний громадянин зможе накопичувати кошти для оплати навчання у вузі);
- орієнтування підготовки спеціалістів до потреб ринку праці, насамперед, кадрове забезпечення проєктів інноваційного розвитку країни;
- розширення обсягів проходження практики на виробництві та в закладах освіти студентами педагогічних та технічних спеціальностей.

Передбачається оновлення структурно-технологічних засад системи вищої освіти, а саме:

- планується перегляд змісту та складу освітніх програм ВНЗ у зв’язку з переходом на 12-річну модель середньої освіти, у результаті частина загаль-

ноосвітніх програм знизиться з 25 % до 15 %. Це дасть змогу підвищити ефективність спеціалізованої підготовки бакалаврів шляхом збільшення кількості базових та профільюючих дисциплін;

- введення в дію нової системи класифікації вузів залежно від профілю освітніх програм та обсягів наукової діяльності: національні дослідницькі університети, національні ВНЗ, дослідницькі університети, університети, академії та інститути;

- заплановано змінити механізм державної атестації вузів на національну інституційну акредитацію, залишивши Міністерству освіти та науки РК лише процедуру ліцензійної перевірки;

- поширюватиметься інтеграція науки та освіти в казахське виробництво шляхом передачі окремих науково-дослідних інститутів у підпорядкування дослідницьких університетів з наданням юридичної самостійності;

- надаватиметься автономія з 2013 р національним дослідним інститутам, з 2015 р. – національним ВНЗ, а з 2018 р. – усім іншим вузам;

- розширюватиметься «академічна свобода» вузів шляхом збільшення компонентів вибору дисциплін (до 70 % – у бакалавраті, 80 % – у магістратурі та 90 % – у докторантурі);

- розроблюватимуться освітні програми відповідно до вимог Національної кваліфікаційної системи;

- поширюватиметься академічна мобільність студентів казахських ВНЗ, які обов'язково навчатимуться за кордоном (не менше одного академічного періоду протягом всього терміну навчання).

Треба зазначити, що важливу роль у держпрограмі відведено підготовці та статусу педагога нової формації, зокрема передбачено:

- навчання педагогів протягом їхньої діяльності для забезпечення кар'єрного зростання (ваучерно-модульна система підвищення кваліфікації);

- підготовку «полімовних» педагогічних кадрів за рахунок збільшення обсягів вивчення іноземних мов у програмах підготовки бакалаврів та магістрів;

- запровадження «творчого» вступного іспиту для педагогічних спеціальностей, з метою виявлення «педагогічних нахилів» серед абітурієнтів.

Отже, основні завдання, заплановані заходи, запропоновані механізми та інструменти здійснення Державної програми розвитку освіти Республіки Казахстан на 2011–2020 рр., які автором наведено вище, спрямовані на задоволення потреб головного об'єкта її реалізації – дитини, учня, студента, здобувача.

Станом на грудень 2010 р. в рамках програми «Балапан» відкрито 152 дитячих садків та 305 міні-центрів, а загалом у республіці функціонує 5429 дошкільних закладів освіти на 397,5 тис. місць (рівень охоплення дошкільним вихованням у 2010 р. становив 41,3 %, натомість у 2009 р. цей показник був на рівні 37,8%). Очікується, що до 2015 р. цей показник становитиме близько 70 % [2; 3]. У рамках держпрограми «100 шкіл, 100 лікарень»

протягом 2007–2010 рр. збудовано 98 шкіл, а за останні 10 років цей показник становив 650 одиниць. За даними Міністерства освіти і науки, середні навчальні заклади постійно забезпечуються засобами ІКТ, зокрема до мережі Інтернет підключено 98,5 % шкіл республіки.

Для підняття рівня казахстанської освіти на якісно новий рівень запроваджено проект створення республіканської мережі «Назарбаєв. Інтелектуальні школи» за фізико-математичним, хімічним та біологічним напрямками. На сьогодні функціонує вже шість із запланованих 20 таких шкіл. Результатом роботи інноваційних шкіл стали перемоги їх учнів на міжнародних олімпіадах і змаганнях наукових проєктів. На початку реалізації проєкту педагогам цих шкіл було поставлено завдання не тільки надавати глибокі знання, а й виховувати нове конкурентоспроможне покоління молодих казахів. Головною метою організації навчального процесу стало створення оптимальних умов для формування багатогранно обдарованої особистості, потенціал якої націлено на постійне самовдосконалення професійної діяльності.

Треба зазначити, що створення сучасної системи професійно-технічної освіти (далі – системи ПТО) у Казахстані зумовлено змінами на ринку праці, загальна пропозиція якого в 2010–2014 рр. становитиме 287 тис. робочих місць. Для підготовки фахівців з робочих спеціальностей використовуватимуться сучасні освітні технології, оновлюватиметься матеріально-технічна база профліцеїв та коледжів, налагоджуватиметься співпраця з роботодавцями, які нададуть учням та студентам необхідні місця для проходження виробничої практики. У результаті модернізації системи планується протягом 2010–2020 рр. істотно збільшити частину тих, хто навчається за рахунок роботодавців та підприємств (рис. 1) [3].

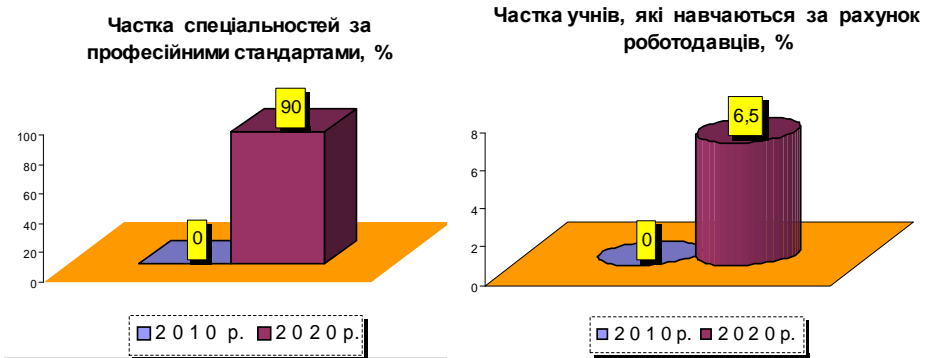
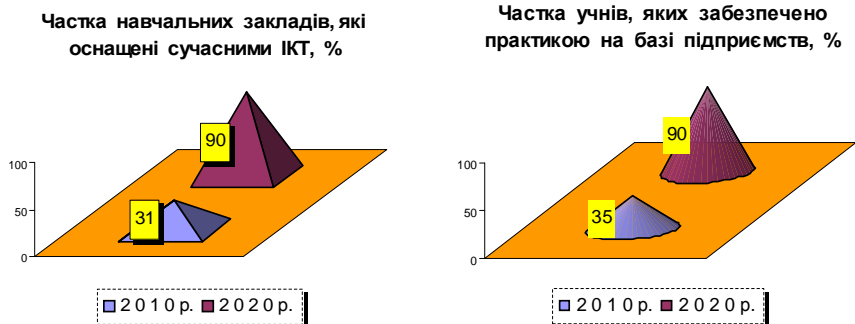

Рис.1. Очікувані результати модернізації системи ПТО.

На думку Є. Арина, ректора Павлоградського державного університету, відчутним поштовхом розвитку казахської науки стане започаткування статусу «дослідницьких інститутів» у класифікації ВНЗ, основною вимогою до яких стане проведення ефективної інноваційної діяльності. Завдяки цьому нововведенню вузівська наука отримає можливість стати провідною виробничою силою суспільства [7].

Зрозуміло, що розвиток співпраці казахстанських ВНЗ з провідними університетами світу та закордонними консорціумами сприятиме підвищенню якості практичної підготовки спеціалістів. Разом з тим, упровадження стандартів Болонського процесу, зокрема кредитно-модульної системи навчання, потребує від вузів удосконалення навчально-методичної, матеріально-технічної та наукової бази, розширення фондів книгозбірень, особливо за рахунок розвитку електронних бібліотек.

Щодо підготовки магістрів та докторів PhD, на думку автора, проблеми Казахстану та України доволі схожі: необхідно підвищувати вимоги до якості магістерських робіт, а особливо докторських (кандидатських) дисертацій, які повинні мати не описовий, реферативний, а аналітико-дослідницький характер з практичним підтвердженням результатів упровадження. Разом з тим слід визначитися з пріоритетними напрямками розвитку науки в цілому та інноваційних технологій зокрема.

Разом з позитивними наслідками реалізації реформування галузі освіти в РК звернемо увагу на негативні тенденції: за даними офіційної статистики, наведеної журналом «Експерт-Казахстан», у 2009 р. близько 16 тис. казахстанських студентів навчалось у Російській Федерації, а в 2010 р. – 18 тис. Не важко спрогнозувати, що в 2011 р. зацікавленість до іноземних ВНЗ серед казахських абітурієнтів тільки зростатиме. Тому, на думку автора, головною перспективою розвитку сучасної освіти не тільки Казахстану, але й інших пострадянських країн (за винятком хіба що країн Балтії та Грузії), є поступове, планомірне оновлення галузі з використанням роками напрацьованих педагогічних методик та навчальних програм.

Треба погодитися з думкою професора, д-ра техн. наук М. Уркумбаєва, що будь яка кардинальна зміна системи навчання та впровадження інноваційних технологій потребує збереження традиційної фундаментальності освіти, але на принципах «особистісного» та «діяльнісного» підходів, тобто необхідно використати найкращі світові педагогічні здобутки [16].

В основі оновлення системи освіти повинні лежати загальні способи та технології мислення та діяльності, представлені у вигляді вищих здібностей розуміння, уяви, мислення, позиціонування, моделювання та ідеалізації. Оновлення галузі освіти – ефективний механізм інтелектуального розвитку будь-якої країни, відновлення якості до рівня колишньої «радянської» школи, забезпечення спадковості національних педагогічних здобутків. Оновлення будується на логіці цілей та змістовному перетворенні – збереженні десятиріччями напрацьованого педагогічного досвіду та методик, з упровадженням апробованих технологій навчання.

Прогнозуючи розвиток галузі освіти як Республіки Казахстан, так і України, все ж таки слід зазначити, що успіх реформування напряму залежить від виконання незмінних постулатів, в основі яких лежать: наступність (спадковість) системи освіти, збереження кращих традицій, неподільність процесів навчання та виховання, повернення престижності професії вченого та вчителя, творчість та новаторство.

Список використаних джерел

1. Высшая школа: наращивая планку качества // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 2 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-02>. – Загл. с экрана.
2. Прорыв неизбежен. Интеллектуальный // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 28 октября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-10-28>. – Загл. с экрана.
3. Создать ядро национального интеллекта // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 29 октября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-10-29>. – Загл. с экрана.
4. Казахстанские вузы ждут перемен // Известия-Казахстан [Электронный ресурс]. – 2010. – 29 октября (№ 204). – Режим доступа : <http://www.izvestia.kz/news.php?date=29-10-10&number=12>. – Загл. с экрана.
5. Стратегия казахстанского образования: инновации, качество, патриотизм // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 30 октября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-10-30>. – Загл. с экрана.
6. Госпрограмма развития образования на 2011–2020 г. даст импульс формированию качественно новой отраслевой системы // Информационный портал «<http://www.zakon.kz>» [Электронный ресурс]. – 2010. – 30 октября. – Режим доступа : <http://www.zakon.kz/188540-gosprogramma-razvitija-obrazovaniija-na.html>. – Загл. с экрана.

7. На пороге перемен // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 13 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-13>. – Загл. с экрана.
8. Уроки вечных ценностей // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 27 октября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-10-27>. – Загл. с экрана.
9. Самопознание» со стажем // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 3 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-03>. – Загл. с экрана.
9. Любимый предмет – «Самопознание» // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 19 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-19>. – Загл. с экрана.
10. Инвестиции в будущее: опыт КИМЭПа // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 10 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-10>. – Загл. с экрана.
11. В центре внимания – сельский учитель // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 18 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-18>. – Загл. с экрана.
12. Болашаковцы ищут таланты // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 27 ноября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-11-27>. – Загл. с экрана.
13. Пока есть кого учить // Эксперт-Казахстан – 2010. – 8–15 ноября (№ 44). – С. 2–10.
14. Околообразовательное пространство // Эксперт-Казахстан – 2010. – 8–15 ноября (№ 44). – С. 10–30.
15. Требуются креативные идеи. Казахское образование необходимо обновить, опираясь на кардинальную смену содержания обучения и образовательных технологий // Казахстанская правда [Электронный ресурс]. – 2010. – 26 октября. – Режим доступа : <http://www.kazpravda.kz/k/1279529501/2010-10-26>. – Загл. с экрана.

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Порядок застосування митного законодавства

Який порядок оформлення транспортних засобів, що ввозяться громадянами, які не є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, для вільного обігу на митну територію України?

Пропуск на митну територію та митне оформлення транспортних засобів, які ввозяться громадянами, які не є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, для вільного обігу (у тому числі з метою розкомплектування на запасні частини) здійснюється відповідно до Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, затверджених наказом Держмитслужби від 17.11.2005 р. № 1118, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.11.2005 р. за № 1428/11708, зі змінами.

П. 30 Правил державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1999 р. № 1388, встановлено, що транспортні засоби, ввезені в Україну фізичними особами, підлягають реєстрації на підставі заяв власників і виданих митними органами посвідчень на їх реєстрацію в підрозділах ДАІ МВС України.

Розмір податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, які здійснюють першу реєстрацію в Україні, встановлено Законом України від 11.12.1991 р. № 1963-ХІІ «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів».

Державна митна служба України, як орган виконавчої влади, не наділена компетенцією щодо звільнення від сплати ввізного мита, акцизного збору чи інших зборів та податку на додану вартість товарів, що ввозяться на митну територію України. Згідно зі ст. 1 Закону України від 25.06.1991 р. № 1251-ХІІ «Про систему оподаткування», установа та скасування податків здійснюється Верховною Радою України.

Державна митна служба України

* * *

Від чого залежатиме митне оформлення й оподаткування запасних частин до легкового автомобіля під час перетину митного кордону України?

Ст. 4 Закону України від 13.09.2001 р. № 2681-ІІІ «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих ре-

чей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України» (далі – Закон), встановлено:

– товари, що безпосередньо ввозяться (пересилаються) громадянами в супроводжуваному (несупроводжуваному) багажі або пересилаються в міжнародних поштових відправленнях, які надходять в Україну в одній депеші від одного відправника на адресу одного одержувача (незалежно від кількості відправлень), сумарна митна вартість яких, заявлена громадянином або визначена митним органом шляхом складення митної вартості усіх товарів, не перевищує 1 тис. євро та/або загальна вага яких не перевищує 100 кг, підлягають обов'язковому письмовому декларуванню у порядку, передбаченому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою в розмірі 20 % митної вартості, податком на додану вартість та в установлених законодавством випадках акцизним та іншими зборами;

– товари, що пересилаються на адреси громадян у вантажних та експрес-відправленнях, сумарна митна вартість яких не перевищує 1 тис. євро та загальна вага яких не перевищує 100 кг, підлягають обов'язковому письмовому декларуванню митним органам у порядку, передбаченому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, податком на додану вартість та в установлених законодавством випадках акцизним та іншими зборами.

Стягнення податків при митному оформленні зазначених товарів здійснюється за уніфікованою митною квитанцією МД-1.

Оподаткування товарів, які безпосередньо ввозяться (пересилаються) громадянами в супроводжуваному (несупроводжуваному) багажі, пересилаються в міжнародних поштових відправленнях, надходять на адресу громадян у міжнародних експрес-відправленнях або у вантажних відправленнях, сумарна митна вартість яких перевищує 1 тис. євро та/або загальна вага яких перевищує 100 кг, здійснюється за умови оформлення вантажної митної декларації та митного оформлення в порядку, передбаченому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у разі здійснення операцій з імпорту, із поданням дозволів (ліцензій) та сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання іноземного сертифіката, у випадках, установлених законодавством для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Митне оформлення таких товарів, здійснюється з застосуванням вантажної митної декларації типу «ІМ40Г» (декларування товарів, що переміщуються громадянами). Процедура заповнення декларантом граф вантажної митної декларації при декларуванні товару до обраного митного режиму здійснюється відповідно до вимог Інструкції, затвердженої наказом Держмитслужби від 09.07.1997 р. № 307 «Про затвердження Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації», зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 24.09.1997 р. № 443/2247.

Митне оформлення запасних частин до легкового автомобіля буде здійснюватися безпосередньо в пункті пропуску.

Крім того, відповідно до частини першої ст. 8 Закону, при ввезенні на митну територію України звільняються від оподаткування:

– товари, сумарна митна вартість яких не перевищує 200 євро, а загальна вага не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами у супроводжуваному багажі (за умови усного декларування), пересилаються в несупроводжуваному багажі та надходять на адресу громадян у міжнародних поштових відправленнях; особисті речі, що безпосередньо ввозяться громадянами в супроводжуваному багажі будь-якими видами транспорту на митну територію України або пересилаються в несупроводжуваному багажі, усно чи письмово декларуються за бажанням власника таких речей або на вимогу посадової особи митного органу та не оподатковуються.

Зважаючи на вищевикладене, під час перетину митного кордону України пропуск на митну територію та митне оформлення запасних частин до легкового автомобіля буде здійснюватись залежно від їх вагової та вартісної характеристик.

Державна митна служба України

Основи приватизації

Як врегульовано питання приватизації житлових приміщень у гуртожитку?

Відповідно до Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» право на приватизацію кімнати (кімнат) у гуртожитку мають громадяни, які на законних підставах тривалий час (не менше п'яти років) зареєстровані та фактично проживають у гуртожитках, призначених для проживання одиноких громадян або для проживання сімей та не мають іншого власного житла.

Цей Закон не поширюється на громадян, які проживають у гуртожитках, призначених для тимчасового проживання у зв'язку з навчанням, перенавчанням чи підвищенням кваліфікації в навчальних закладах та у зв'язку з роботою (службою) за контрактом; осіб, які мешкають у гуртожитку без законних підстав (без офіційної реєстрації місця проживання); громадян, які проживають у спеціальних гуртожитках, призначених для тимчасового проживання осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі і потребують поліпшення житлових умов, або житлова площа яких тимчасово заселена, або повернути колишнє житлове приміщення яким немає можливості; на військовослужбовців, працівників Збройних сил України та Міністерства внутрішніх справ України, які проживають у гуртожитках; а також на осіб, які потребують медичної допомоги у зв'язку із захворюванням на

туберкульоз; на осіб, які проживають у гуртожитках, що мають статус соціальних на момент набрання чинності цим Законом.

Сфера дії цього Закону поширюється на гуртожитки, які є об'єктами права державної чи комунальної власності, та гуртожитки, які перебувають у повному господарському віданні чи в оперативному керуванні підприємств, установ, організацій з управління житловим фондом незалежно від форми власності, крім гуртожитків, що перебувають на балансі військових частин, закладів, установ та організацій Збройних сил України та Міністерства внутрішніх справ України.

Цей Закон не поширюється на гуртожитки, що на законних підставах перебувають у приватній власності, у тому числі ті, що передані територіальним громадам у постійне чи тимчасове користування.

Згідно із ст. 4 Закону приватизація житлових приміщень (кімнат, житлових блоків, секцій) у гуртожитках, що є об'єктами права державної чи комунальної власності, здійснюється відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та прийнятих відповідно до нього підзаконних актів, з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків».

Таким чином, при здійсненні приватизації житлових приміщень у гуртожитках необхідно користуватися нормами Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду», Положення про порядок передачі квартир (будинків) у власність громадян, затвердженого наказом Державного комітету із житлово-комунального господарства від 15.09.1992 р. № 56, та враховувати при цьому особливості, визначені Законом України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків».

Відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та Положення про порядок передачі квартир (будинків) у власність громадян, затвердженого наказом Державного комітету по житлово-комунальному господарству від 15.09.1992 р. № 56, приватизація державного житлового фонду здійснюється уповноваженими на це органами, створеними місцевою державною адміністрацією, та органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, організаціями, установами, у повному господарському віданні або оперативному управлінні яких перебуває державний житловий фонд. Передача квартир (будинків), кімнат у гуртожитках у власність громадян здійснюється на підставі рішень відповідних органів приватизації, що приймаються не пізніше місяця з дня одержання заяви громадянина.

Згідно із п. 5 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» після прийняття гуртожитку у власність територіальної громади, відповідно до цього Закону, місцева рада ухвалює на сесії в межах своєї компетенції відповідне рішення щодо подальшого його використання, зокрема, залишити цілісний майновий комплекс у статусі «гуртожиток» та дозволити приватизацію його житлових і нежитлових приміщень.

У цьому випадку здійснюється приватизація житлових та допоміжних приміщень гуртожитку його законними мешканцями згідно з цим Законом. П. 6 ч. 1 ст. 5 Закону передбачено, що «передавання житлових приміщень (кімнат) у гуртожитках державного житлового фонду у власність громадян відповідно до цього Закону проводиться виключно на підставі рішення відповідної місцевої ради».

Враховуючи викладене, зазначаємо, що в разі, якщо гуртожиток перебував у власності територіальної громади (був переданий у власність територіальної громади) до набрання чинності Законом України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», то передача кімнат у гуртожитках у власність громадян здійснюється на підставі рішень відповідних органів приватизації. У разі ж, якщо гуртожиток передається (був переданий) з державної до комунальної власності після набрання чинності Законом України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», то передавання житлових приміщень (кімнат) у гуртожитках здійснюється виключно на підставі рішення відповідної місцевої ради, якому до того ж передують рішення цієї ж ради щодо подальшого використання цього гуртожитку.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», гуртожитки, які не є об'єктами права державної власності та на законних підставах включені до статутних фондів підприємств, утворених у процесі приватизації чи корпоратизації, можуть передаватися у власність територіальних громад на договірній основі згідно з чинним законодавством, виходячи з юридичних повноважень та фінансових можливостей органів місцевого самоврядування.

Ст. 14 цього Закону визначено, що передавання таких гуртожитків територіальним громадам здійснюється на компенсаційній основі відповідно до порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Рішення щодо передавання гуртожитку у власність відповідній територіальній громаді приймає власник гуртожитку (або уповноважена ним особа чи визначений статутом утвореної власником гуртожитку організації керівний орган) або суд за поданням місцевої ради, на території якої розміщено гуртожиток.

Таким чином, мешканці гуртожитків, що входять до статутних фондів підприємств, утворених у процесі приватизації чи корпоратизації колишніх державних та комунальних підприємств, також будуть мати змогу використати своє право на житло шляхом приватизації кімнат у гуртожитку відповідно до Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитку» після передання таких гуртожитків у власність відповідних територіальних громад (на договірній, компенсаційній основі або за рішенням суду).

Склад документів і порядок їх оформлення при приватизації житла визначено пп. 18–31 згаданого Положення про порядок передачі квартир (будинків) у власність громадян.

Згідно із цими пунктами громадянин, який виявив бажання приватизувати займану ним і членами його сім'ї на умовах найму квартиру (одноквартирний будинок), звертається до органу приватизації або до створеного ним підприємства після оформлення документів, де одержує бланк заяви та необхідну консультацію.

При наявності в наймача або членів його сім'ї пільги на безоплатне одержання займаного житла незалежно від розміру загальної площі, до заяви додається відповідний документ (копія посвідчення, довідка та ін.), що підтверджує право на пільгові умови приватизації. Згода тимчасово відсутніх членів сім'ї наймача на приватизацію квартири (будинку) підтверджується письмово і додається до заяви. При оформленні заяви на приватизацію квартири (будинку) громадянин бере на підприємстві, що обслуговує житловий будинок, довідку про склад сім'ї та займані приміщення. Також до заяви додається довідка з попереднього місця проживання (після 1992 р.) щодо невикористаного права на безоплатну приватизацію житла.

П. 7 вказаного Положення визначено, що загальна площа квартири (будинку) визначається як сума площ житлових і підсобних приміщень квартири (будинку), веранд, вбудованих шаф, а також площ лоджій, балконів і терас, які враховуються з використанням таких коефіцієнтів: для лоджій – 0,5, для балконів і терас – 0,3.

Розмір загальної площі, що належить кожному наймачеві у квартирі, де мешкають два і більше наймачів, визначається як сума площ займаних житлових кімнат з урахуванням відповідних коефіцієнтів площі розташованих у них веранд, закслених балконів, лоджій, холодних комор, відкритих балконів, лоджій та терас і площі підсобних приміщень квартири, яка розподіляється між всіма наймачами пропорційно площі займаних ними житлових кімнат. У додатку 1 до Положення наведено приклад обчислення розміру загальної площі квартири, в якій мешкають два і більше наймачів.

У житловому блоці (секції) у гуртожитку, де мешкають два і більше наймачів, розмір загальної площі, що передається у власність громадян, визначається аналогічно.

При приватизації житлових приміщень у гуртожитку коридорного типу у власність мешканцям передаються тільки кімнати (з урахуванням відповідних коефіцієнтів площі розташованих у них веранд, закслених балконів, лоджій, холодних комор, відкритих балконів, лоджій та терас), яким надаються відповідні номери. Допоміжні приміщення передаються у спільну власність громадян одночасно з приватизацією ними квартир, житлових приміщень (кімнат, житлових блоків, секцій) у гуртожитках, кімнат у комунальних квартирах і окремо приватизації не підлягають.

До допоміжних приміщень у гуртожитку належать приміщення, призначені для забезпечення експлуатації гуртожитку та побутового і санітарно-гігієнічного обслуговування його мешканців (душові, пральні, кухні, санвуз-

ли, сходові клітини, вестибюлі, перехідні шлюзи, коридори (що розміщені за межами кімнат у гуртожитках коридорного типу та за межами житлового блоку (секції) у гуртожитку сімейного типу), колясочні, кладові, сміттекамери, горища, підвали, шахти і машинні відділення ліфтів, вентиляційні камери та інші технічні приміщення, через які прокладені мережі комунікацій, приміщення теплопунктів, котельних, а також приміщення, які використовуються для розміщення обслуговуючого гуртожиток персоналу, складські приміщення тощо), якими користуються всі мешканці гуртожитку.

Підсобні приміщення – приміщення житлових блоків (секцій), призначені для гігієнічних або господарсько-побутових потреб мешканців (ванна, вбиральня, духова, приміщення для прання, кухня, комора), а також передпокій, внутрішньоквартирний хол, коридор тощо.

З метою приведення у відповідність до законодавства (зокрема у зв'язку з набранням чинності Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків») Положення наказом Мінжитлокомунгоспу від 16.12.2009 р. № 396 затверджено Положення про порядок передачі квартир (будинків), житлових приміщень у гуртожитках у власність громадян.

Наголошуємо, що міністерством листом від 03.06.2009 р. №8/7-5835 Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям направлено роз'яснення щодо механізму приватизації кімнат у гуртожитках із проханням довести його до відома керівників органів місцевого самоврядування та житлово-комунальних підприємств для використання в роботі.

Також Кабінетом Міністрів України (дорученням від 20.08.2009 р. № 45789/1/1-09) направлено для застосування в практичній роботі листа Мінжитлокомунгоспу від 13.08.2009 р. № 12/20-7-1211.

Зазначаємо, що вказані листи Мінжитлокомунгоспу були направлені Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям як рекомендаційні саме з метою забезпечення початку процесу приватизації житлових приміщень у гуртожитках до прийняття Мінжитлокомунгоспом Положення про порядок передачі квартир (будинків), житлових приміщень у гуртожитках у власність громадян.

Крім того, міністерством за запитами органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади, до повноважень яких належать питання приватизації тощо, постійно надаються роз'яснення з питань (неясностей), що виникають при приватизації житлових приміщень у гуртожитках.

**Міністерство регіонального розвитку, будівництва
та житлово-комунального господарства України**

Оплата праці

Який порядок визначення посадового окладу медсестри процедурного кабінету кардіологічного відділення для хворих на інфаркт міокарда?

Розміри посадових окладів визначаються відповідно до п. 2.2.8 спільного наказу Мінпраці та МОЗ від 05.10.2005 р. № 308/519 «Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення» (Умови) за тарифними розрядами Єдиної тарифної сітки, які встановлюються фахівцям з базовою та неповною вищою медичною освітою залежно від наявної кваліфікаційної категорії.

Відповідно до наказу МОЗ від 23.11.2007 р. № 742 «Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою», молодші спеціалісти з медичною освітою, що працюють на посадах сестер медичних усіх найменувань (крім сестер медичних операційних та сестер медичних – анестезистів усіх типів закладів охорони здоров'я), проходять атестацію за спеціальністю «сестринська справа».

Молодші спеціалісти з медичною освітою, що працюють на посадах «сестра медична операційна» та «сестра медична – анестезист», проходять атестацію за спеціальністю «сестринська справа (операційна)».

Тобто при визначенні посадового окладу медсестри процедурного кабінету кардіологічного відділення для хворих на інфаркт міокарда враховується кваліфікаційна категорія за спеціальністю «сестринська справа».

До стажу роботи для проходження атестації за спеціальністю «сестринська справа» зокрема зараховується період роботи на посадах сестер медичних операційних та сестер медичних – анестезистів усіх типів закладів.

Міністерство охорони здоров'я України

* * *

Як проводиться оплата праці за суміщення професії (посади), зокрема інженера з метрології станцій швидкої медичної допомоги?

Відповідно до п. 3.1.1 наказу Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 р. № 308/519 «Про внесення змін та доповнень до Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерства охорони здоров'я України», професіоналам, фахівцям, технічним службовцям та робітникам, які виконують у тому ж самому закладі, установі поряд зі своєю основною роботою додаткову роботу за іншою професією (посадою), проводиться допла-

та за суміщення професії (посади) у розмірі до 50 % посадового окладу за основною посадою.

Конкретний розмір цієї доплати встановлюється керівником закладу, установи залежно від кваліфікації працівника, складності та обсягу виконуваних робіт.

Доплата встановлюється в межах фонду заробітної плати.

Відповідно до п. 5.19 додатка 46 наказу МОЗ України від 23.02.2000 р. № 33 «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я», до штатного розпису станцій швидкої медичної допомоги вводиться 0,5 посади інженера з метрології за наявності до 500 засобів вимірювання.

Міністерство охорони здоров'я України

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

В Івано-Франківську півтора року тому завдяки співпраці Фонду цивільних досліджень та розвитку США, Агентства міжнародного розвитку США та Міністерства освіти і науки України за програмою «Співробітництво у науково-технічних дослідженнях та освіті» в галузі енергоефективних технологій було відкрито науково-освітній центр «Наноматеріали в пристроях генерації та накопичення енергії».

Створено лабораторний зразок суперконденсатора з наноматеріалів, хоча бракує інвестицій для налагодження серійного виробництва *(На Прикарпатті розвиватимуть нанотехнології // Наддвірянська правда (<http://pravda.if.ua>). – 2010. – 7.12).*

* * *

Досягнення науковців Чернігівського інституту сільськогосподарської мікробіології УАН відомі не лише в Україні, а й далеко за її межами. Ця установа успішно співпрацює з ученими Росії, Білорусі, Польщі, Німеччини. Особливо тісні зв'язки склалися з інститутами ґрунтів і добрив, високих і новітніх технологій та захисту рослин, які входять до Академії сільськогосподарських наук провінції Шаньдун у Китаї. Протягом п'яти років сільськогосподарські наукові установи України та Китаю обмінюються делегаціями, озайомлюють одна одну з власними науковими розробками. У Шаньдуні ство-

рено спільну українсько-китайську лабораторію мікробіології. Представники Інституту сільськогосподарської мікробіології УААН та шаньдунської Академії сільськогосподарських наук підписали в Чернігові угоду про випробування в Китаї чотирьох мікробних препаратів, створених українськими вченими. Мікроорганізми, відселекційовані співробітниками інституту, боротимуться з захворюваннями рослин, покращуватимуть їх кореневе живлення та будуть використовуватися для профілактики захворюваності худоби.

За словами заступника директора Інституту сільськогосподарської мікробіології С. Дерев'янка, якщо ці випробування в ґрунтово-кліматичних умовах Китаю дадуть позитивний результат, то наступним кроком стане налагодження в Чернігові чи Китаї спільного виробництва біопрепарату (*Литвиненко Н. Українська бактерія емігрує в Китай? // Сільські вісті* (<http://www.silskivisti.kiev.ua>). – 2010. – 10.12).

Інноваційні розробки та технології

Одними з перших у світі методику та практичні механізми запобігання й ліквідації аварій на платформах для видобутку нафти й газу запропонували українські вчені. Розроблена ними методика технології та обладнання щойно запатентовані в Українському інституті промислової власності.

Ініціаторами розробки стали президент Національної академії наук України, директор ІЕЗ Б. Патон, начальник Навчально-наукового центру високих технологій Національного університету оборони, д-р техн. наук Ю. Даник, директор Дослідного конструкторсько-технологічного бюро ІЕЗ В. Романюк та голова правління Дослідного заводу зварювального обладнання ІЕЗ, д-р фіз.-мат. наук В. Степахно.

Винайдений та виготовлений українськими вченими модуль дає можливість оперативно локалізувати та ліквідувати аварії різних масштабів, а також реставрувати законсервовані аварійні платформи. Випробування розроблених моделей модулів спеціальної конструкції для компенсації динамічного удару нафти чи газу при з'єднанні об'єкта, з якого речовина витікає під високим тиском, з об'єктом, яким ця речовина контролювано транспортуватиметься в потрібному напрямі, проведені в Інституті гідромеханіки НАН України. Вони підтвердили високу ефективність методики. Розробка модуля та його випробування проводилися винятково за рахунок розробників.

До речі, модулі, які проходили випробування, є цілком робочими і їх можна застосовувати в реальних умовах.

В. Степахно, голова правління Дослідного заводу зварювального обладнання ІЕЗ, запевняє, що його підрозділ має потенціал і всі технічні можливості налагодити промислове та комерційне виробництво таких модулів для

нафтовидобувних платформ. Він наголосив, що з наявних у світі 70 тис. платформ не існує двох ідентичних за умовами видобутку вуглеводнів. Тому й модулів для кожної з них має бути унікальним.

НАНУ та Інститут електрозварювання ім. Є. Патона вже оповістили провідні світові газо- та нафтовидобувні концерни та інші зацікавлені компанії про запатентований в Україні винахід. Певну зацікавленість розробкою вже виявили Мінпаливенерго та МЗС України. Присутній на презентації директор Департаменту зовнішньоекономічних зв'язків МЗС України повідомив, що українські дипломати активно інформують про унікальний винахід українських учених урядові та бізнесові структури країн, які займаються видобутком вуглеводнів. І є великий зустрічний інтерес.

Згадана вище група вчених на чолі з фахівцями ІЕЗ ім. Є. Патона розробила принципово новий спосіб і систему видобутку вуглеводнів на морському шельфі без використання труб для їх транспортування на поверхню. Розроблена система дає змогу вловлювати практично необмежену кількість нафти, у тому числі й на великих глибинах. Вона також може бути використана для запобігання витокам нафти при роботі на морському шельфі на нафтовидобувних платформах (*Шиманський О. «Шапка» для труби // Україна молода (<http://umoloda.kiev.ua>). – 2010. – 7.12).*

* * *

У демонстраційному залі інноваційно-виставкового комплексу Івано-Франківського національного університету нафти і газу відкрилась обласна виставка-конференція «Інтелектуальний продукт вчених, винахідників і раціоналізаторів Прикарпаття». Присутні мали нагоду ознайомитися з різноманітними напрямками наукової та винахідницької думки і з винаходами й розробками науковців цього регіону, які запатентовано в Україні. Звісно, лівова частка винаходів та наукових розробок стосувалася видобутку нафти й газу, вдосконаленого та новітнього інструментарію бурової техніки, обладнання (зокрема, різноманітних вимірювальних приладів) для газових свердловин. Заслуговує на особливу увагу й такий серйозний програмний продукт, як експертна система оцінки локальних нафтогазоперспективних структур (ЕксОЛОС), яка базується на інформаційно-аналітичній комп'ютерній технології вибору нафтогазоперспективних об'єктів для першочергового пошукового буріння.

Івано-Франківський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації презентував на виставці генетичну лабораторію, яка може вказати за короткий час на наявність і кількість ГМО в харчових продуктах та сільськогосподарській сировині, і ще – пересувну лабораторію експрес-контролю якості, яка дає можливість визначати на місці якість нафтопродуктів і біопалива та, крім цього, – показники якості й безпечності сільськогосподарської продукції і сировини. Зауважимо також, що спеціалісти центру вико-

нували державні доручення з питань метрології від Німеччини й Італії на Заході, до Китаю й Кореї на Сході. А напрацювання наукового колективу центру з вимірювання та об'ємної витрати газу успішно використовують спеціалісти з Росії, Білорусі, Молдови та Словаччини.

Проректор з наукової роботи Івано-Франківського національного медичного університету Н. Середюк презентував на виставці лікувально-профілактичні засоби – настойки та еліксири гербальні, які розробили науковці медуніверситету спільно з Івано-Франківським обласним державним об'єднанням спиртової та лікєро-горілчаної промисловості.

У роботі виставки взяли участь і серйозні виробники сільськогосподарської продукції краю, зокрема «Птахофабрика Снятинська Нова», яка має повний цикл виробництва такого відомого делікатесу, як гусяча печінка – від батьківських стад гусей (сірий ландес) до тушки.

На виставці були присутні винахідники та раціоналізатори різних галузей науки. А спільною особливістю усіх проектів, розробок і винаходів можна назвати пошук економічної рентабельності та здешевлення пропонуванних продуктів і «ноу-хау», що, напевно, є ключовим при відповідному рівні української промисловості. До таких необхідно зарахувати й досліdnий взірець медичного препарату «Дисанол» авторства асистента кафедри ортопедичної стоматології медуніверситету М. Кардашука. За словами винахідника, він дешевий. Між іншим, М. Кардашук є також автором семи винаходів, 22 рацпропозицій та 32 наукових праць, на основі яких розроблено такі препарати з антимікробними, репаративними, протизапальними та знеболювальними властивостями.

Приємно було побачити на виставці й вироби Вищого художнього професійного училища № 3 м. Івано-Франківськ. Як зауважив заступник директора Р. Лозовик, училище зареєструвало понад 50 патентів в Україні (*News.if.ua* (<http://news.if.ua>). – 2010. – 13.12).

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Інститутом пшениці ім. В. М. Ремесла НААН за останні роки проведено значну роботу з розробки нових методів селекції, формування цінного вихідного селекційного матеріалу та на його основі створення нових сортів озимої та ярої пшениці. У результаті виконання завдань із селекції пшениці науково-технічної програми «Зернові культури» інститутом до Державного реєстру сортів рослин України на 2010 р. занесено пшениці озимої 41 сорт.

Важливим фактором стабільності виробництва пшениці в Україні є стійкість сортів до збудників інфекційних захворювань. Середні річні втрати

зерна цієї культури від уражень хворобами можуть сягати до 30 %, тому дослідження на стійкість в інституті є однією з головних складових селекційної роботи.

Значну увагу приділяє інститут виробництву й реалізації елітного насіння. У 2007–2010 рр. було вироблено й реалізовано щорічно по 683–890 т елітного насіння озимої пшениці та 125–214 ярої пшениці (*Засідання президії Національної академії аграрних наук України з питання «Про стан та перспективи наукової діяльності Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла НААН зі створення та впровадження у виробництво нових сортів пшениці» // Національна академія аграрних наук України (<http://uaan.gov.ua>). – 2010. – 10.11).*

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

На конференції трудового колективу Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ) з виборів ректора, яка відбулася 14 грудня, майже одностайно обрали керівником закладу діючого ректора А. Бокотея.

Вибори ректора відбулися на підставі листа МОН України та оголошеного міністерством конкурсу. Конференція трудового колективу рекомендувала МОН укласти контракт з А. Бокотеєм терміном на сім років.

Перший заступник голови Львівської ОДА М. Янків зазначив, що А. Бокотей зробив значний внесок у розвиток Львівської національної академії мистецтв. Він є членом Всеукраїнської гуманітарної ради при Президентові України, членом науково-методичної ради МОН України в галузі мистецтва. Має значний науково-методичний доробок. Він видатний художник. У 2002 р. А. Бокотею присуджено Національну премію України ім. Т. Шевченка (*Освітній портал (Osvita.org.ua). – 2010. – 15.12).*

* * *

Центр внедрения инновационных технологий в высшее образование планируется создать на базе Национального аэрокосмического университета им. Жуковского «Харьковский авиационный институт».

Как сообщил начальник Главного управления образования и науки Харьковской облгосадминистрации Р. Шаповал, создание центра может стать пилотным проектом в реализации государственной политики по внедрению инновационных технологий в вузах (*Ксенз В. Центр внедрения инновационных технологий в высшее образование создадут на базе Харьковского авиационного института // STATUS QUO (<http://www.sq.com.ua>). – 2010. – 17.11).*

* * *

У Луганському національному університеті ім. Т. Шевченка розпочала свою роботу Школа молодого вченого. Як повідомляє прес-служба ВНЗ, організатором оригінального факультативу виступив Центр інноваційних технологій спільно з науково-дослідним відділом з організації наукових досліджень.

Участь у Школі молодого вченого беруть аспіранти II і III курсів, а також молоді викладачі. Програма роботи включає лекції-діалоги з провідними вченими університету, тренінги-ігри, вільні дискусії, презентації досвіду наукової діяльності. Слухачам також запропоновані психологічні тренінги для запобігання стресу під час підготовки й захисту дисертаційного дослідження (*При луганському університеті відкрилася Школа молодого вченого // Освітній портал (<http://www.osvita.org.ua>). – 2010. – 25.11*).

Наука і влада

Президент України В. Янукович видав Указ «Про Робочу групу з питань удосконалення законодавства про вибори».

З метою забезпечення додержання гарантованих Конституцією України прав громадян вільно обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приведення законодавства про вибори у відповідність до загальноновизнаних міжнародних демократичних стандартів та прискорення його кодифікації глава держави постановив створити Робочу групу з питань удосконалення законодавства про вибори.

До складу Робочої групи, зокрема, включено (за згодою) академіка НАН України, директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України Ю. Шемшученка, академіка НАН України, президента Національної академії правових наук України В. Тація, члена-кореспондента НАН України, академіка Національної академії правових наук України О. Копиленка, члена-кореспондента Національної академії правових наук України В. Маляренка.

Згідно з указом, Робочій групі необхідно підготувати за участі міжнародних експертів і подати до 1 травня 2011 р. законодавчі пропозиції щодо комплексного та системного вдосконалення регулювання питань проведення виборів в Україні (*Указ Президента України № 1004/2010 «Про Робочу групу з питань удосконалення законодавства про вибори» // Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2010. – 2.11*).

* * *

Председатель Верховной Рады Украины В. Литвин получил диплом почетного доктора Вьетнамского национального университета. Спикер поблагодарил за награду, которую ему вручил председатель правления Вьетнамского национального университета Май Чонг Нуань (*ГудВин.info* (<http://www.goodvin.info>). – 2010. – 6.12).

* * *

Кабінет Міністрів України схвалив проект угоди про співпрацю у сфері захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності. Відповідне розпорядження уряд прийняв на засіданні 17 листопада.

Підписання вищезазначеної угоди відбуватиметься на підставі плану заходів з реалізації першого етапу (2009–2011 рр.) Стратегії економічного розвитку СНД на період до 2020 р., затвердженого рішенням Ради глав урядів СНД від 22 травня 2009 р.

Угода сприятиме координації спільної діяльності між урядами України, Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Російської Федерації, Республіки Таджикистан, Туркменістану та Республіки Узбекистан щодо вдосконалення міждержавної системи охорони і захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Метою створення Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності є здійснення координації спільної діяльності держав-учасниць, розвитку й вдосконалення механізмів правової охорони і захисту інтелектуальної власності, розвитку науково-технічного, торговельно-економічного й соціально-культурного співробітництва. Також Міждержавна рада сприятиме обміну законодавчою, нормативною, методичною інформацією та організаційному й навчально-методичному забезпеченню спеціалістів у сфері інтелектуальної власності.

Нагадаємо, що з 12 березня 1993 р. діяла угода про заходи з охорони промислової власності й створення Міждержавної ради з питань охорони промислової власності та з 6 березня 1998 р. угода про співробітництво з припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Зазначені угоди припиняють свою дію з моменту набрання чинності угодою про співпрацю у сфері захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності (*Уряд поглиблює співпрацю у сфері правової охорони і захисту інтелектуальної власності // Урядовий портал* (<http://www.kmu.gov.ua>). – 2010. – 24.11).

* * *

Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову науково-технічну програму проведення досліджень в Антарктиці на 2011–2020 рр.

Голова Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації В. Семиноженко повідомив, що на проведення наукових досліджень в Антарктиці буде виділено близько 18–19 млн грн і нагадав, що Україна є однією з 28 країн світу, що мають право вето щодо будь-яких дій інших держав в Антарктиці.

«Зараз усі країни реанімують свої станції. Багато країн, які не є антарктичними, звертаються до України з проханням укласти договори про співпрацю. Участь української станції “Академік Вернадський” у дослідженні Антарктики є дуже важливою з точки зору майбутніх геостратегічних інтересів України. Через покоління ці інтереси активізуються – це вже точно, але і в наш час ми будемо свідками дуже важливих результатів роботи в Антарктиці», – підкреслив В. Семиноженко *(Україна витратить на Антарктиду 18–19 млн грн // Український науковий клуб (<http://nauka.in.ua>). – 2010. – 23.11)*.

* * *

Івано-Франківський національний медичний університет відзначено за вагомий внесок в удосконалення медичного забезпечення й зміцнення здоров'я населення області та визнано координуючою установою для здійснення моніторингу територій хімічного та радіаційного забруднення навколишнього середовища, розробки нормативних документів з питань забезпечення здоров'я населення. Відповідне розпорядження підписав голова ОДА М. Вишиванюк.

Головне управління охорони здоров'я ОДА, Головне управління Міністерства з надзвичайних ситуацій України в області, управління Міністерства внутрішніх справ України в області разом з університетом проведуть навчальні тренінги з особовим складом відповідних управлінь з питань надання першої долікарської допомоги в умовах надзвичайних ситуацій (подій природного та техногенного характеру).

Головне управління охорони здоров'я ОДА, Головне управління у справах сім'ї, молоді та спорту ОДА разом з університетом здійснять розробку Обласної програми забезпечення здоров'я спортсменів та вболівальників при проведенні спортивних змагань.

Крім того, Головне управління охорони здоров'я ОДА спільно з університетом розроблять Програму профілактики йододefіцитних захворювань населення області, систему методичного забезпечення в разі техногенних та природних катастроф, надзвичайних станів.

Також університету доручено розробити Концепцію розвитку охорони здоров'я області.

Фахівці університету залучатимуться до проведення науково-медичної експертизи проектів та програм, що стосуються зміцнення здоров'я населення, а результати досліджень учених університету щодо медичного забезпечення використовуватимуться в разі техногенних та природних катастроф, надзвичайних ситуацій.

Івано-Франківський національний медичний університет, будучи центром медичної освіти і науки на Прикарпатті, вносить значний внесок в удосконалення медичного забезпечення та зміцнення здоров'я населення області.

Вагомим фактором ефективної роботи університету є тісна співпраця з Головним управлінням охорони здоров'я ОДА, завдяки якій область мінімізувала людські втрати у 2009–2010 рр. під час епідемії грипу, спричиненого АН1N1. Спільними зусиллями вирішується питання створення обласного кардіохірургічного центру.

Науковці беруть участь у розробці та реалізації державних і обласних програм щодо зміцнення здоров'я населення. Ученими університету вперше у світовій практиці розроблена технологія біоіндикації хімічного та радіонуклідного забруднення ґрунтів та водних резервуарів з допомогою вирощених у лабораторії тест-рослин. Проведено моніторинг стану генофонду населення області.

Разом із практичними лікарями розгорнута активна антигіпертензивна діяльність та популяційна профілактика глобальних факторів ризику серцево-судинних захворювань.

Науковці університету досліджують лікувальні природні чинники Прикарпаття, зокрема Мізунського родовища мінеральних вод. З вивчених понад 20 лікарських рослин Карпат 15 доведено до реалізації фармацевтичних засобів, таких як «Уролесан», «Непета», «Калган», «Румекс», «Здоровець» та ін.

Учені університету входять до складу консультативних та дорадчих структур облдержадміністрації. Така співпраця сприяє виробленню науково-обґрунтованих напрямів розвитку здорового Прикарпаття (*News.if.ua* (<http://news.if.ua>) – 2010. – 10.12).

* * *

Госкомтелерадио Украины и Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко подписали соглашение о сотрудничестве. Целью соглашения является совместная деятельность научных работников и государственных служащих в сфере медиа.

Кроме продвижения достижений науки с помощью практиков в области телевидения и радиовещания, участия ученых в работе коллегий Госкомтелерадио и подготовке законопроектов в медийной сфере, этот документ предполагает еще один важный позитивный момент. Он обязывает Госкомтелерадио предоставлять студентам Института журналистики возможность проходить производственную практику в государственных телерадиокомпаниях. Еже-

годно к концу учебного года комитет будет направлять в Институт журналистики списки государственных телерадиоорганизаций (в ведомстве комитета их 26), которые готовы принять к себе практикантов (*Бурковский А. Мы в ответе за тех, кого... обучили // Рабочая газета (<http://www.rg.kiev.ua>). – 2010. – 1.12).*

Проблеми інформатизації

О. Карпенко, канд. наук з держ. упр., завідділу науково-аналітичної обробки та поширення інформації у сфері освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, доцент кафедри управління документно-інформаційними комунікаціями Академії муніципального управління

Аналітична діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського в системі інформаційного забезпечення освітянської галузі України

Аналітичну діяльність доцільно розглядати як сукупність основної, управлінської і забезпечувальної складових та їх взаємозв'язки. Сутність основної складової полягає в інформаційній роботі з метою отримання аналітичного продукту. Управлінська та забезпечувальна складові є супровідними видами діяльності стосовно основної. Перша спрямована на формування та реалізацію управлінського рішення для досягнення мети основної складової. Виконання основних та управлінських функцій завжди потребує певних механізмів забезпечення їх реалізації, якими є забезпечувальні функції [1, с. 147].

Становлення сучасної соціально-комунікаційної науки потребує повноцінного інформаційно-аналітичного забезпечення сфери її застосування. Аналітичні дослідження, що здійснюються в закладах Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН України) щодо створення системи інформаційного забезпечення освітянської галузі України сприятимуть розвитку інноваційної діяльності галузевих бібліотек.

Система інформаційного забезпечення освітянської галузі – це комплекс взаємопов'язаних забезпечувальних засобів (програмних, технічних, технологічних, правових, ергономічних, кадрових, фінансових тощо), інформаційних ресурсів та інформаційно-аналітичних матеріалів у сфері педагогіки та освіти України.

Дослідженням, розробкою та вдосконаленням такої системи ґрунтовно займаються науковці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), які створюють всеукраїнський галузевий (освітній) бібліотечно-інформаційний ресурс, а разом з фахівцями бібліотек освітянської мережі формують єдиний галузевий бібліотечно-інформаційний ресурс.

У 2006 р. для розширення асортименту інформаційних продуктів, удосконалення форм обслуговування освітян, підвищення рівня інтелектуальної обробки інформації та започаткування новітнього напрямку бібліотечної діяльності у штаті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського створено відділ науково-аналітичної обробки і поширення інформації у сфері освіти, основна діяльність якого спрямована на реалізацію інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку педагогічної науки та освіти шляхом підготовки, створення та розповсюдження аналітичних матеріалів.

Аналітичний документ – це текстовий матеріал, отриманий у результаті науково-дослідної діяльності фахівця-аналітика, що відображає аналіз, синтез та оцінювання документної, документографічної, фактографічної, концептографічної, бібліографічної та реферативної інформації.

Метою діяльності відділу є сприяння розвитку та вдосконаленню фундаментальних та прикладних досліджень педагогічної, психологічної, соціально-комунікаційної та державно-управлінської наук шляхом забезпечення аналітичною інформацією фахівців освітянської галузі України.

Завданнями відділу є:

- участь у науково-дослідній роботі бібліотеки з метою удосконалення та реалізації теоретичних, науково-методичних та організаційних засад системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки та освіти України;
- надання необхідних матеріалів підрозділам бібліотеки для здійснення інформаційно-аналітичного обслуговування користувачів;
- консультування в межах компетенції відділу співробітників бібліотеки та фахівців мережі освітянських бібліотек;
- удосконалення процесу продуктивного використання фондів та ресурсів бібліотеки для підвищення ефективності діяльності її підрозділів [2, с. 158].

Основними функціями відділу є:

- моніторинг, збір, аналіз, вивчення стану (динаміки) та синтез інформації, пов'язаної з розвитком освітянського процесу в Україні;
- аналіз висвітлення засобами масової інформації подій у сфері педагогічної науки та діяльності бібліотеки, НАПН України, Міністерства освіти та науки України та ін.;
- створення аналітичної продукції в електронній та традиційній формах з актуальних питань педагогічної науки та освіти;
- оперативне та змістовне наповнення веб-порталу бібліотеки аналітичною інформацією;

– участь у міжнародних, всеукраїнських комунікативних заходах у галузі педагогічної, психологічної, соціально-комунікаційної та державно-управлінської наук України;

– вивчення інформаційних потреб користувачів освітянської галузі України.

Застосовуючи спеціалізовані методи класифікаційного, ієрархічного та синектичного аналізу, аналітичні прийоми діагностики з застосуванням системного й ситуаційного підходів, удосконалено термінологічно-категоріальний апарат галузі соціальних комунікацій у сфері бібліотекознавства та бібліографознавства. Відповідно до цього, надано нове трактування таких термінів:

– бібліотечно-інформаційного ресурсу, як сукупності упорядкованої документованої інформації, що зберігається в бібліотеках і призначена для задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх та культурних потреб користувачів, містить бібліотечні фонди та засоби інформаційно-комунікаційних технологій їх опрацювання, зберігання та користування;

– галузевого (освітнього) бібліотечно-інформаційного ресурсу, як сукупності упорядкованої документованої інформації в традиційній та електронній формі, що зберігається в спеціальних (освітніх) бібліотеках і призначена для задоволення потреб фахівців відповідної галузі (освітянської) з актуальних (психолого-педагогічних) питань;

– єдиного галузевого бібліотечно-інформаційного ресурсу, як системи взаємопов'язаних бібліотечних фондів та інформаційних ресурсів, яка формується на основі обов'язкової координації за відомчим і галузевим принципом та спільно використовується науковими установами, органами державного урядування, закладами початкової, середньої та вищої освіти;

– всеукраїнського галузевого (освітнього) бібліотечно-інформаційного ресурсу, як сукупності упорядкованої документованої галузевої (освітньої) інформації з питань психолого-педагогічної науки, що являє собою культурну, просвітницьку, духовну спадщину народів України, та надається в спільне користування (в країні та за її межами) державними установами та публічними закладами за умови обов'язкової координації між ними.

Протягом 2010 р. відділом у рамках науково-дослідної роботи «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України» ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського (далі – НДР) створено різні за тематикою, типами та видами актуальні аналітичні матеріали. Провідними фахівцями бібліотеки розроблено теоретичні й методичні засади формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки та освіти України. Науковцями відділу вивчено й узагальнено світовий та вітчизняний досвід підготовки та формування масивів інформаційно-аналітичних документів.

Під час дослідження в рамках НДР постійно формуються інформаційно-аналітичні матеріали з актуальних питань педагогіки та психології, які в ре-

жимі онлайн оновлюються на веб-порталі бібліотеки, зокрема: аналіз діяльності педагогів-новаторів України та огляд головних подій у галузі освіти України, висвітлених у ЗМІ [3].

Перспективою роботи відділу є вдосконалення системи інформаційного забезпечення освітянської галузі Україна шляхом:

- проведення експертизи та аналітичної оцінки інформаційних матеріалів, що надходять до фондів бібліотеки;
- прогнозування напрямів розвитку педагогічної, психологічної та державно-управлінської науки України;
- розробки методичних рекомендацій щодо впровадження механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення в бібліотеці та провідних освітянських книгозбірнях.

Список використаних джерел

1. Карпенко О. В. Понятійно-категоріальний апарат науки державного управління у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади / О. В. Карпенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. ДРІДУ. – 2009. – Вип. 2 (2). – С. 139–150.

2. Карпенко О. Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку державного управління, педагогічної науки, освіти і практики в контексті європейської інтеграції України / О. Карпенко // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 7-ї регіон. наук.-практ. конф. 14 трав. 2010 р., Дніпропетровськ / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 156–158.

3. Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки [Електронний ресурс] // Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Режим доступу : <http://www.library.edu-ua.net/id/1035/>. – Назва з екрана.

До уваги держслужбовця

Ю. Левченко, мол. наук. співроб.

До уваги держслужбовця

Географія

Глобальные изменения климата земли: факторы, факты и прогнозы : рек. указ. лит. / авт.-сост. И. Э. Рикун. – Одесса, 2009. – (Серия библиографических указателей «Проблемы. Гипотезы. Открытия» ; вып. 52).

Ва718238

Книга відображає науково-популярну літературу з проблем глобальної зміни клімату і пов'язаних із цим наслідків для людини переважно з 1980 до початку 2009 р. Показчик допоможе дізнатися про клімат геологічного і історичного минулого, про сучасні зміни клімату. Окремий розділ присвячений змінам клімату України. Бібліографічні записи, включені в показчик, анотовані.

Історія

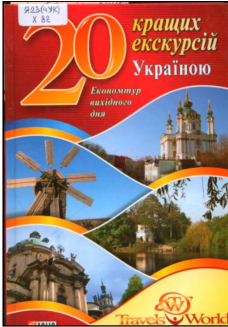
Амонс А. І. Репресовані прокурори в Україні / А. І. Амонс, Л. М. Абраменко. – 2-ге вид., змін. і доп. – К. : Істина, 2009. – 576 с.

Вс48260

Розповідається про складні й досить небезпечні умови становлення й діяльності органів прокуратури у 1937–1938 рр., а також в інші періоди більшовицького та радянського терору. Жертвами ставали не тільки пересічні громадяни та інтелігенція, а й також захисники законності – прокурори. До книги ввійшли документи, архівні матеріали спецслужб, нариси про долю прокурорських працівників України. Автори розповідають, як більшовиками було встановлено червоний терор, про те, як у жорна репресій на підставі сфабрикованих документів потрапляли не лише найкращі представники українського народу: учені, військові, діячі культури, слідчі представники, а й прості робітники та селяни. Видання складається із шістьох розділів: «Знищені Генеральні прокурори», «Долі обласних прокурорів», де йдеться про прокурорів Київської області та Донеччини, «Репресії в Криму», «Справи військових прокурорів», «Репресії в Західній Україні» та «Список прокурорів, які були репресовані в період з 1918–1991 рр.». У кінці подано доку-

менти, на підставі яких розстрілювали людей, а також розділ «Пам'ятник», де подано фотографії пам'ятників жертвам репресій у різних містах України (Київ, Біла Церква, Харків, Донецьк, Луганськ, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Вінниця, Хмельницький, Кам'янець-Подільський, Чернігів, Ніжин, Житомир, Полтава, Одеса, Севастополь і Феодосія).

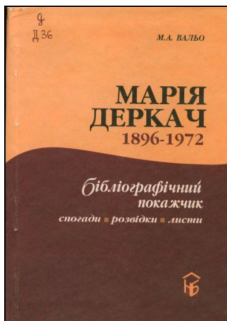
Культура

Хорошевський А. Ю. 20 кращих екскурсій Україною / А. Ю. Хорошевський ; худож.-оформлювач І. В. Осіпов. – Харків : Фоліо, 2009. – 315 с.

Ва718473

Книжка розповідає про найвідоміші історичні місця країни та туристичні маршрути (Київ; Пирогів; Чернігів; Дендрологічний парк «Софіївка»; Шевченківські місця: Канів – Моринці – Шевченкове; Гетьманські місця: Батурин – Козелець – Чигирин – Суботів; Кам'янець-Подільський – Хотин; Чернівці; Івано-Франківськ: «Брама Карпат»; Львів; Золочів – Олесько – Підгірці; Тернопіль – Чортків – Печера Млинки; Ужгород – Мукачеве; Полтава – Миргород – Сорочинці; Святі гори; Запоріжжя: Хортиця – Дніпрогес; Херсон – Асканія-Нова; Одеса; Севастополь; Ялта). Матеріал викладено в науково-популярній формі. У кожному розділі зазначена довідкова інформація про історію міста, побутове обслуговування: готелі, бази відпочинку, санаторії; культурно-мистецькі заклади; заклади дозвілля та харчування; транспортне сполучення: таксі, громадський транспорт.

Вальо М. А. Марія Деркач (1896–1972). Спогади. Розвідки. Листи : бібліогр. покажч. / М. А. Вальо ; ред. Л. О. Ільницька ; Нац. акад. наук України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. – Л., 1999. – 272 с.

Ва685853

Збірник підготовлено з нагоди 100-річчя від дня народження відомої вченої і діячки на ниві української культури й бібліотечної справи, дослідниці життя і творчості Лесі Українки та Івана Франка, члена НТШ у Львові з 1935 р. Марії Дем'янівни Деркач (1896–1972). Бібліографічний покажчик складається з розділів: «Друковані публікації Марії Деркач (статті, рецензії, хронікальні замітки з питань літератури і мистецтва)»; «Публікації творів Лесі Українки»; «Статті про життєвий і творчий шлях Лесі Українки»; «Публікації творів Івана Франка»; «Статті Марії Деркач з питань франкознавства»; «Переклади, здійснені Марією Деркач та її листи». Науково-допоміжний

апарат – «Показчик криптонімів» та «Іменний показчик». Друга частина книги – «Спогади. Розвідки. Листи», де подано інформацію про маловідомі сторінки життя й діяльності М. Деркач. Серед авторів спогадів – її син Мирон, Л. Крушельницька, М. Свенцицька, У. Єдлінська, Ю. Булаховська, М. Нечитайлюк, Ю. Бача, О. Купчинський, І. Денисюк, Л. Міщенко та ін. У кінці книги подано фотоматеріали з життя діячки.

Соломія Крушельницька : бібліогр. показч. / упоряд. А. О. Ленчишин ; передм. «Співачка світової слави» П. К. Медведика ; упр. культури Терноп. облдержадмін. ; Терноп. обл. універс. наук. б-ка. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2007. – 112 с.

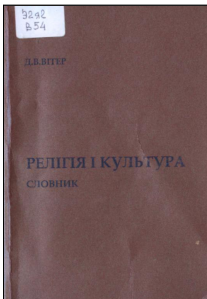
Ва719548

Показчик укладено з нагоди 135-річчя від дня народження видатної української співачки Соломії Амвросіївни Крушельницької. У ньому відображено документи, які створюють життєво-бібліографічну студію Соломії Крушельницької – оперної співачки, зірки, виконавиці українських народних пісень та пісень українських композиторів. У вступній статті «Співачка світової слави» висвітлено життєвий шлях співачки. Показчик складається з 10-ти розділів: «Репертуар співачки»; «Література про життя і діяльність»; «Тріумфальні виступи на кращих оперних сценах світу та концертні турне співачки», зокрема (крім України), у Польщі, Італії, Нью-Йорку, Лісабоні, Буенос-Айресі та Канаді; «Краю рідимий»; «Спогади про С. Крушельницьку»; «Вшанування пам'яті С. Крушельницької»; «Епістолярна спадщина», де подана інформація про видатних діячів культури та мистецтва, з якими доля звела С. Крушельницьку; «Енциклопедії. Довідники. Словники»; «Бібліографічні видання про співачку» та «Веббіографічний список». Матеріал розташований за алфавітно-хронологічним принципом. У кінці книги подано «Список переглянутих періодичних видань», «Ілюстративний матеріал» та «Іменний показчик».

Релігія

Вітер Д. В. Релігія і культура : словник / Д. В. Вітер. – К. : ДАКККІМ, 2009. – 268 с. – Бібліогр.: с. 260–267.

Ва718578

У словнику представлено основні терміни та поняття з академічного релігієзнавства, культурології, філософії та соціології релігії, філософії та соціології культури, історії світових релігій та сучасних релігійних течій, теології. Статті розташовані за абеткою. Для зручності користування книга містить додатки з таблицями, список використаної літератури, алфавітний показчик термінів.

Підп. до друку 23.12.2010.

Формат 60x84/16. Друк офс. Папір офс. Ум. друк. арк. 5,7.

Видається в друкованому та електронному вигляді

Адреса видавництва: 03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3